

Τοιοῦτον καὶ ὁ Εὐριπίδης (Ὀρέστ. 512), λαλῶν περὶ τῆς Κλυταιμνήστρας, ἥτις ἐκουσίως ἐφόνευσεν Ἀγαμέμνονα τὸν ἄνδρα τῆς·

« Καλῶς ἔθεντο ταῦτα πατέρες οἱ πάλοι,
 « Εἰς ὀμμάτων μὲν ἔψιν οὐκ εἶων περᾶν,
 « Οὐδ' εἰς ἀπάντημ', ὅστις αἷμ' ἔχων κυρεῖ·
 « Φυγαῖσι δ' ὄσειῶν, ἀνταποκτείνειν δὲ μή. »

Εἰς τοὺς Σπάρτιάτας ἔπειτα ἡ θανατικὴ ποινὴ ἦτο μὲν εἰς χρῆσιν· ἀλλ' οἱ νόμοι ἐζήτουν τόσας ἐξετάσεις, τόσους ἐλέγχους καὶ ἀποδείξεις πρὶν καταδικάσωσι τὸν πολίτην εἰς θάνατον, εἶχαν τόσῃν ἀποστροφῇ ἀπὸ τῆν ἐκχυσιν τοῦ ἀνθρωπίνου αἵματος, ὥστε ἔχι μόνον σπανιώτατα ἐπεβάλλετο ἡ ποινὴ τοῦ θανάτου, ἀλλὰ καὶ ἐθανατοῦτο τὴν νύκτα εἰς τὴν φυλακὴν αὐτῆν ὁ καταδικασθεὶς ἐνοχος. (Ἰδ. Πρόδοτ. δ', 146, καὶ Θεουκυδ. α', 132.) Ἡ νομοθεσία τοῦ Χαρώνδου ἐξῆλειψεν, ἂν ἔχι παντάπασιν, εἰς τινὰ καὶ ἐγκλήματα, τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου. (Ἰδ. Διόδ. Σικελ. Βιβλ. 16', 16.)

ΣΕΛΙΔΙ 82, στίχ. 12, τῶν Τίτων, τῶν Ἀντωνίων καὶ τῶν Τραιανῶν.] Τίτος ὁ Αὐτοκράτωρ τῶν Ῥωμαίων ἐνόμιζε ματαίαν ἐκείνην τὴν ἡμέραν, εἰς τὴν ὁποίαν δὲν εὕρισκεν ἀφορμὴν νὰ εὐεργετήσῃ κἀνένα· δὲν ἐκαταδίκασε ποτὲ τινὰ εἰς θάνατον, λέγων, ὅτι ἐπρόκρινε νὰ ἀπολεσθῇ αὐτὸς παρὰ γὰ ἀπολέσῃ τινὰ τῶν ὑπηκόων του. Ὁ Τραιανὸς, ἄλλος Αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων, ἐπωνομάσθη Βέλτιστος, διὰ τὴν φιλάνθρωπίαν, καὶ τὴν πρὸς ἀπαντας εὐμένειαν. Ἀφροῦ κατέστησεν ἀρχισωματοφύλακα τὸν Σαθουρανὸν, ἔδωκεν εἰς αὐτὸν τὸ ξίφος, λέγων ταῦτα τὰ λόγια· « Μεταχειρίζου τὴν μάχαιραν ταύτην ὅπῃρ ἔμοῦ εἰς
 « ἔσα δίκαια σὲ προσταύω· μὴ φοβηθῆς γὰ τὴν μεταχειρισθῆς κατ'
 « ἔμοῦ ἐάν ποτε ζητήσω κἀμμίαν ἀδικίαν παρὰ σοῦ. » Τοῦ αὐτοῦ εἶναι καὶ τοῦτο τὸ ἀξιομνημόνευτον ἀπόφθεγμα· « Εἶναι εἰς τὴν πολιτείαν ὁ
 « φίσκος (ἦγουν ὁ δημόσιος θησαυρὸς) ὅ,τι εἶναι εἰς τὸ ἀνθρώπινον σῶμα
 « ὁ σπλήν· ἔσαν αὐτὸς πρίσκειται, τόσον τὰ λοιπὰ μέλη ξηραίνονται. »
 Τρίτος μετὰ τὸν Τραιανὸν ἀνέβη εἰς τὸν Αὐτοκρατορικὸν θρόνον Ἀντωνῖνος, ὁ διὰ τὰς ἀρετάς του ἐπονομασθεὶς Εὐσεβῆς, καὶ ἄξιος, ὡς λέγει ὁ Παυσανίας (Βιβλ. II, κεφ. μ.γ'), νὰ ἐπονομασθῇ Πατὴρ ἀνθρώπων. Τὸν Ἀντωνῖνον διεδέχθη ὁ Μάρκος Ἀντωνῖνος· ὁποῖος ἦτο τὴν ψυχὴν ὁ φιλόσοφος οὗτος Αὐτοκράτωρ, τὸ μαρτυρεῖ ἡ ἱστορία, τὸ

μαρτυρεῖ καὶ τὸ πολύτιμον αὐτοῦ σύγγραμμα, ἐπιγραφόμενον, Τὰ εἰς ἑαυτόν.

ΣΕΛΙΔΙ 91, § XVII, ΠΕΡΙ ΕΞΟΡΙΑΣ, ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΔΗΜΕΥΣΕΩΣ ΤΩΝ ΥΠΑΡΧΟΝΤΩΝ.] Ἐξορίαν (bando, Γαλλ. bannissement) λέγομεν τὸν ἐλληνικώτερον ὀνομαζόμενον ἐξορισμὸν, ὑπερορισμὸν, ἢ καὶ φυγὴν, ἢ γουιν τὴν ἀπλῶς ἀπόκλεισιν τοῦ καταδικασθέντος ἀπὸ τὴν πόλιν ἢ γῶραν, ὅπου ἐπράξε τὸ ἀδίκημα. Ἀλλ' εἴαν παρὰ ταύτην καταδικασθῇ ἀκόμη καὶ νὰ διατρίξῃ εἰς τόπον ἄλλον ὀρισμένον, ἢ ποινὴ τότε ὀνομάζεται κατὰ τοὺς Γραικορωμαίους νομικοὺς, Εἰς νῆσον ἐξορία (διότι εἰς τὰς νήσους συνήθως ἐστέλλοντο οἱ ἐξοριζόμενοι), ἢ ἀπλῶς, Διερισμοσ' ὅστις λέγεται Γαλλιστὶ Rélegation, ὅταν ὁ ἐξορισμένος, εἴη καὶ ἀπόκλειστος τῆς πόλεως, μένη ἔρωσ πολίτης, ἢ Δεριορτισιου, ὅταν παρὰ τὸν περιορισμὸν χάσῃ καὶ τὰ δίκαια τοῦ πολίτου. Ἡ ἀπλῆ ἐξορία ἔχει τοῦτο παρὰ τὰς ἄλλας ποινὰς ἴδιον, ὅτι κινδυνεύει πολλάκις νὰ γίνεταί ἀντὶ ποινῆς εὐεργεσία. Ὁ Διογένης, ὅταν τὸν ἐλεγαν, Οἱ Συνωπεῖς σ' ἐξώρισαν ἀπὸ τὴν πατρίδα, « Σινοπεῖς σου φυγὴν κατέγνωσαν, » ἀπεκρίνετο, Ἐγὼ δὲ τοὺς περιώρισα διαπαντὸς εἰς τὴν πατρίδα των, « Ἐγὼ δὲ γε ἐκείνων μονήν. » Πολλοὶ δέχονται τὴν ἐξορίαν μετὰ χαρᾶς, ἄλλοι διὰ κυνισμὸν, ὡς ὁ Διογένης, καὶ ἄλλοι δι' ἐντροπὴν, προκρίνοντες νὰ συζῶσι μὲ ξένους ἀγνώστους, παρὰ νὰ βιλέπονται καθυμέραν ἀπὸ συμπολίτας, τοὺς ὁποίους ἠδίκησαν. Ὅθεν εἶναι χρεῖα προσοχῆς εἰς τὴν ἐπιβολὴν τῆς ἐξορίας, διὰ νὰ μὴ γίνεταί ἀντὶ ποινῆς εὐεργεσία. Ὅστις ἐπιθυμεῖ πλεῖστερα περὶ τούτου, ἄς ἀναγνώσῃ τὸν Βεντῆαμ, Théor. des peñ. et des récompens. tom. I. pag. 181-193.

ΔΗΜΕΥΣΙΣ (confisca) ὀνομάζεται ἡ ποινὴ, διὰ τῆς ὁποίας τὰ ὑπάρχοντα τοῦ καταδικασμένου δίδονται εἰς τὸν δημόσιον θησαυρὸν, ἢ ὡς λέγεται κοινότερον, γίνονται αὐθεντικά. Ἡ δήμευσις, λείψνον τῆς ἀρχαίας βαρβαρότητος, εἶναι τόσον φρικωδεστέρη ποινὴ, ὅσον κολάζει πλέον τὰ τέκνα τοῦ δήμευομένου παρ' αὐτὸν τὸν δήμευόμενον, καὶ προσέτι τὰ ἀναγκάζει εἰς κακουργίας, εἰς μνησικακίαν καὶ ἐπιθυμίαν ἐκδικήσεως κατὰ τοῦ πολιτεύματος. Τότε μόνον ἔθελε κριθῆναι δίκαια, εἴαν ὁ πλούτος τοῦ κολαζομένου ἐγεννήθη καὶ κούξθη ἀπὸ κλοπᾶς τοῦ δημοσίου. Ἀλλὰ καὶ τότε δὲν εἶναι δίκαιον, διὰ τὴν ἀπάδοσιν τῶν κλεμμένων, νὰ στερηθῇ ἡ οἰκογένειά του καὶ αὐ-

τὸν τὸν ἐπιούσιον ἄρτον. Ἴδε περὶ τούτου τὸν Βυρλανιακου Princip. du droit de la nature et des gens, tom. IV, pag. 402, édit. de 1820, καὶ τὸν Βεντῆαμ, Traité de législat. civil. et pénal. tom. II, pag. 396.

ΣΕΛΙΑΙ 93, στίχ. 1, ἐπικήρυξις χρημάτων.] Ἐπικήρυξις χρημάτων, περὶ τῆς ὁποίας ὁ συγγραφεὺς θέλει λαλήσειν ἰδίως κατωτέρω (§ XXII), ἐνομάζεται τὸ διαλαλούμενον καὶ διδόμενον βραβαῖον εἰς τὸν, ὅστις ἤθελ' ἢ θανατώσειν ἢ κρατήσῃ καὶ παραδώσειν εἰς τὴν δικαιοσύνην ζῶντα τὸν φυγάδα, ἢ κρυμμένον ἐνοχόν τινὸς ἀδικήματος. Ὁ Βακκαρίας λέγων, ὅτι ἡ δήμευσις ἐμειάζει μὲ τὴν ἐπικήρυξιν τῶν χρημάτων, ἐννοεῖ ταῦτο καθὼς κινδυνεύει νὰ πιασθῆ, ἢ νὰ θανατωθῆ, ὁ φυγάς κακοῦργος διὰ τοῦτο, ὅτι ἔστις τὸν πιάσῃ ἢ τὸν θανατώσῃ, ἐλπίζει νὰ λάθῃ τὸ διαλαληθὲν βραβαῖον, παρόμοια, ὅταν ἡ δήμευσις γανῆ καὶ αὐτὴ μία ἀπὸ τὰς διωρισμένας τῶν ἀδικημάτων ποινάς, κινδυνεύει πᾶς ἕνας νὰ ἐγκληθῆ καὶ νὰ καταδικασθῆ ὡς ἐνοχος ἀδικήματος κολαζομένου μὲ δήμευσιν, διὰ τοῦτο μόνον, ὅτι ἡ δήμευσις ὠφελεῖ τὸν Ἡγεμόνα, τοῦ ὁποίου τὸν θησαυρὸν αὐξάνει. Τὰ ἐκ τῆς δήμευσεως ἄτοπα ἐφάνησαν μάλιστα εἰς τοὺς ἐσχάτους χρόνους τῆς ψυχρομαχούσης ἐλευθερίας τῶν Ἀθηναίων. Οἱ κατάρτατοι δημαγωγοί, διὰ νὰ κολακεύωσι τὸν δῆμον, καὶ νὰ θεραπεύωσι τὴν ἀπορίαν τοῦ δημοσίου θησαυροῦ, ἐξηντλημένου ἀπὸ τὰς μωρὰς δαπάνας, ἐπολυπλασίασαν τὰς δήμευτικὰς ποινάς τόσο, ὥστα αἱ θαυμασταὶ Ἀθῆναι ἦσαν, ὅχι πλέον εὐνομούμενη πολιτικὴ κοινωνία, ἀλλὰ σπήλαιον ληστῶν, ὅπου εἰ πένητες ἤρπαζαν τὰ τῶν πλουσίων, ἕωσοῦ ἔπεσαν ὅλοι ὁμοῦ πτώμα ἐλεινὸν, ἀπολέσαντες καὶ πόλιν, καὶ πατρίδα, καὶ τὴν ἐλευθερίαν ἐκείνην, τὴν ὁποίαν μὲ τόσους κόπους καὶ μὲ τάνην ἀρετὴν εἶχαν ἀποκτήσειν εἰ πρόγονοί των. Τὴν ἐλεινὴν ταύτην κατάσταν προδρόμων ὁ Ἀριστοτέλης ἔλεγεν, « Οἱ δὲ νῦν δημαγωγοὶ χαριζόμενοι τοῖς δήμοις πολλὰ δήμευσι οὐσι διὰ τῶν δικαστηρίων. Διὸ δεῖ πρὸς ταῦτα ἀντιπράττειν τοὺς κινδουμένους τῆς πολιτείας, νομιβετοῦντας, μηδὲν εἶναι δημόσιον τῶν καταδικαζομένων καὶ φερόντων πρὸς τὸ κοινόν, ἀλλ' ἰσρὸν εἰ μὲν γὰρ ἀδικούντες οὐδὲν ἤττον εὐλαβεῖς ἔσονται ζημιώσονται γὰρ ὁμοίως ὁ δ' ὄχλος ἤττον καταψηφιεῖται τῶν κρινομένων, ληψέσθαι μὲν μέλλων. » (Πολιτικ. σελ. 193) Καὶ ἐδῶ σημείωσε, ὅτι ἡ θεραπεία τοῦ κακοῦ, τὴν ὁποίαν προβάλλει ὁ Ἀριστοτέλης, νὰ γίνωται δη-

λαδὴ ἱερά, καὶ ὄχι δημόσια τοῦ καταδικαζομένου τὰ χρήματα, ἤρμοζεν ἴσως εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου οἱ ἱερεῖς εἶχαν πολλὰ ὀλίγην ἐξουσίαν· ἀλλ' εἰς τῆς Εὐρώπης τὰς νῦν πολιτείας, εἰς ἐκείνας μάλιστα, ὅπου ἀκόμη εἶναι δυνατὸς ὁ κληρὸς τῆς Δυτικῆς ἐκκλησίας, ἀντὶ γὰρ θεραπεύσει ἔμπορῇ γὰρ αὐξήσει τὸ κακόν. Ἐάν, ὡς ἡ πεῖρα τὸ ἐδείξεν, οἱ πλούσιοι διάδοχοι τῶν πτωχῶν Ἀποστόλων, ἔκαμαν πολλάκις «πορισμὸν τῆν «εὐσέβειαν» πωλοῦντες καὶ αὐτὰ τῆς ἱεροτάτης Θρησκείας τὰ μυστήρια, ἵτι δὲν ἤθελαν τολμήσειν, ἂν οἱ πολιτικὰ νόμοι ἐχάριζαν εἰς τὸν Κερβανᾶν τῶν καταδικαζομένων τὰ χρήματα;

ΣΕΛΙΔΙ 91, στίχ. 22, Ἄρμόζει πλέον εἰς αὐτὰ ὁ κατάγελως.] Ἀπὸ τὴν ἐνθουσιαστικὴν ταύτην ὑπερηφανίαν ἐγεννήθησαν αἱ μανιώδεις σωματικὰ κακοπάθειαι καὶ σκληραγωγίαι τῶν Βραχμάνων καὶ τῶν Γυμνοσφιστῶν τῆς Ἰνδίας. Ἰκανὴ ποινὴ (ὡς ὀρθῶς κρίνει ὁ Πεκκαρίας) εἰς τειχύτας μωρὰς πράξεις, ὅσας μάλιστα γίνονται μὲ σκοπὸν γὰρ λάθωσι τὸν παρὰ τῶν πολλῶν ἔπαινον, εἶναι ὁ κατάγελως καὶ ἡ καταφρόνησις. «Ἐθέλεις γὰρ διορθώσης τὸν ἐνθουσιαστὴν κενόδοξον, ἕστις γυμνάξει τὸ ἀνώφελές εἰς τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν σῶμά του, διὰ γὰρ βλέπεται καὶ γὰρ τιμᾶται ἀπὸ τῶν μωρῶν ὄχλου; μὴ τὸν τιμᾶς, μὴ τὸν θαυμάζης, μὴ τὸν ἐλέπης ὀλότελα, ἢ γέλατο, ἔταν τὸν ἐλέπης. Ὅταν ὁ Διογένης, βραχόμενος γυμνὸς εἰς τὸ μέσον τῆς ἀγορᾶς, ἐκίνει εἰς οἶκτον καὶ συλλύπησιν τοὺς θεατὰς, ἔλεγε πρὸς τούτους ὁ Πλάτων, μὴ τὸν βλέπετε, ἂν θέλετε γὰρ τὸν ἐλεήσετε, αἰεὶ εὐλόγηθε αὐτὸν ἐλεῆσαι, ἀπόστητε.» (Διογένης. Λαέρτ. 5', 41.) Καὶ μὲ ταῦτα τὰ λόγια ἐνόει, ὅτι ὁ Διογένης, ἐπειδὴ δι' ἄλλο δὲν ἐβρέχετο, πλὴν διὰ γὰρ βλέπεται, ἤθελε βέβαια φυλαχθῆν τὴν βροχὴν, ἂν κανεῖς δὲν ἐφρόντιζε γὰρ τὸν βλέπει. Ἐάν ὅμως αἱ σκληραγωγίαι προέρχωνται ἀπὸ ἀγνοίας τῶν ἀληθινῶν καθηκόντων, μηδὲ γίνονται «πρὸς τὸ θεαθῆναι,» τότε λάβε κατὰ μέρος τὸν κακοπαθοῦντα, καὶ δίδαξέ τον, ὅτι ἂν ἡ Θρησκεία προστασῆ κήρυξιαν φορὰν τὰς σωματικὰς γυμνασίας, τὰς προστασῆ ὡς μίση τῆς χαλινώσεως τῶν παθῶν, καὶ ὄχι ὡς καθ' αὐτὸ τέλος καὶ καθημερινὴν ἀσχολίαν τοῦ λογικοῦ ζώου, τὸ ὅποιον τότε μόνον εὐαρεσθεῖ εἰς τὸν Δημιουργὸν καὶ Νομοθέτην αὐτοῦ, ἔταν καταγίνεται εἰς τὴν πλήρωσιν τῆς μεγάλης καὶ ἀναγκαίας ἐντολῆς, «Ἀγάπα τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν,» ἐπάνω τῆς ὁποίας ἐπιστηρίζεται ἡ ἀληθὴς εὐσέβεια· «Ἢ γὰρ σωματικὴ γυμνασία πρὸς ὀλίγον ἐστὶν ὠφέλιμος· ἢ δὲ εὐσέ-

« θεια πρὸς πάντα ὠφέλιμος ἐστίν, κ. τ. λ. » (Πρὸς Τιμόθ. Α', δ', 8.)

ΣΕΛΙΔΙ 96, στίχ. 16, ἢ νὰ κρύψη τοὺς ἐλέγχους κ. τ. λ.] Παρηγορητικὰ χάριν, εἰς παντάπασιν στενὸν εἶκμα τότε μόνον συγχωρεῖται νὰ κρατῆται ὁ ἐγκαλούμενος, καὶ νὰ στερῆται πᾶσαν συναναστροφὴν φίλων, ἢ συγγενῶν, ὁσάντις ἢ εὐρυχωρία τῆς φυλακῆς δύναται νὰ προξενήσῃ εἰς αὐτὸν τὰ μέσα νὰ κρύψη, ἢ νὰ χύσῃ, τὰ ὑλικά σημεῖα τοῦ ἀδικήματος· ἔσα κατὰ τύχην ἔχει σιμά του, ἢ ἔσάντις ἀπὸ τῶν συγγενῶν ἢ φίλων τὴν συναναστροφὴν ἐμπορεῖ νὰ μάθῃ πράγματα ἱκανὰ νὰ τὸν ἀθωώσωσιν ἀδίκως.

ΣΕΛΙΔΙ 98, στίχ. 10, εἶναι λοιπὸν ἀναγκαῖα ὁσάντις ἢ κ. τ. λ.] εἶναι ἀναγκαῖα ἢ ταχύτες τῆς ποιῆς, ἔχει μόνον διὰ τοῦτο, ἔτι ἐμποδίζει δραστηκώτερον, τὰς ἀδικίας, ἀλλὰ καὶ ἔτι καὶ παρηγορεῖ τὸν ἀδικούμενον, καὶ τὸν πληροφορεῖ, ἔτι ζῆ ἐλεύθερος, προστατευόμενος ἀπὸ τοὺς νόμους· « Οὐδὲν γὰρ οὕτω χρεῖς, ὡς τὸ τῆς δίκης, ὑπερήμερον γινόμενον, ἀσθενῆ μὲν ταῖς ἐλπίσι παιεῖ καὶ ταπεινὸν τὸν ἀδικούμενον, αὖξαι δὲ θρασυτέτι καὶ τόλμη τὸν μεσθηρόν. Αἱ δ' ὑπὸ χειρᾶ ταῖς τολμωμένοις ἀπαντῶσαι τιμωρίαι, καὶ τῶν μελλόντων εἰσὶν ἐπισχέσεις ἀδικημάτων, καὶ μάλιστα τὸ παρηγοροῦν τοῦ πεπονθότου ἐνεστὶν αὐταῖς. » Πλούταρχ. Περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ Θ. βραδ. τιμωραυμ. § 2.

ΣΕΛΙΔΙ 102, στίχ. 17, Τὸ δίκαιον τῆς συγχωρήσεως τῆς ἀτελείας τῶν παλαιῶν νόμων.] Ἄν οἱ νόμοι εἶναι δίκαιοι, ἀνεμῆ ἔστις συγχωρεῖ εἰς τοὺς παραβάτας τῶν νόμων τὰς κακουργίας· ἂν ᾖναι ἀδικοὶ, συμφέρει πλέον νὰ διερωθῶσιν αὐτοὶ, παρὰ νὰ ἐξαλείφεται ἀπὸ τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων, μὲ τὰς μερικὰς συγχωρήσεις, καὶ αὐτὸ τὸ πρὸς τοὺς δικαίους νόμους χρεωστούμενον σέβας. Ἔστις συγχωρεῖ, ὑπεσάτει ἐξανάγκης, ἢ ἔτι οἱ νόμοι εἶναι ἀδικοὶ καὶ σκληροὶ, ἢ ὅτι οἱ παραβαίνοντες τοὺς παραβαίνουσι ἀκουσίως, καὶ ἔχει ἐξ ἰδίας αὐτῶν κακίας. Ἦτο τῆς Στωϊκῆς φιλοσοφίας δόγμα πολιτικὸν καὶ τεῦτο, ὅτι ὁ φρόνιμος δικαστῆς δὲν πρέπει νὰ ἔχη οὐδαμίαν συγγνώμην εἰς τοὺς παραβάτας τῶν νόμων· « Μηδὲ συγγνώμην ἔχειν μηδενὶ τὸν νεῦν ἔχοντα· τοῦ γὰρ αὐτοῦ συγγνώμην ἔχειν, καὶ νομίζειν τὸν ἡμαρτηκότα μὴ παρ' αὐτὸν ἡμαρτηκέναί, πάντων ἀμαρτανόντων παρὰ τὴν ἰδίαν κακίαν· διὸ καὶ δεόντως λέγεσθαι τὸ μηδὲ συγγνώμην ἔχειν τοῖς ἀμαρτανούουσιν. Οὐκ ἔπιεικῆ δὲ φασιν εἶναι τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα· τὸν γὰρ ἐπιεικῆ παραιτητικὸν εἶναι τῆς κατ' ἀξίαν κολάσεως

« καὶ τοῦ αὐτοῦ εἶναι, ἐπισικῆ τε εἶναι, καὶ ὑπολαμβάνειν τὰς ἐκ τοῦ νόμου
 « τεταγμένας κολάσεις τοῖς ἀδικοῦσι σκληροτέρας εἶναι, καὶ τὸ ἡγεῖ-
 « σθαι παρὰ τὴν ἀξίαν ἀπονέμειν τὰς κολάσεις τὸν νομοθέταν. » (Παρά
 Στοβ. σελ. 311.) Μ' ἔλον τεῦτο εἶναι καὶ περιστάσεις, εἰς τὰς ἐπίαιας
 ὁ ἄρχων ἀναγκάζεται νὰ θεραπεύσῃ τοῦ νόμου τὴν σκληρότητα μετὰ τὴν
 συγχώρησιν. Εἰς ταιούτας περιστάσεις πρέπει βέβαια νὰ ἔχη χώραν
 ὅ,τι ἔλεγον ὁ Ἀντιφῶν, « εἰ δέοι ἀμαρτεῖν ἐπὶ τῇ δικάζειν, τὸ ἀδίκως
 « ἀπολύσαι ἐπιεικότερον ἂν εἴη τοῦ μὴ δικάσιως ἀπολέσαι. » (Περὶ τοῦ Ἡρ.
 φόν. σελ. 140.) Ἀλλὰ τοῦτο πρέπει νὰ γίνεταί σπανίως, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν
 ἀπαξ· καὶ μετὰ τὴν συγχώρησιν νὰ διορθώνεται πάραυτα ὁ νόμος, διὰ
 νὰ μὴ δώσῃ πλέον χώραν εἰς συγχωρήσεις ἄλλας. Ἡ συγχώρησις,
 « ἔταν ἡγεμονίαν τὴν μεταχειρίζεται μετὰ φρόνησιν, ἐμπορεῖ νὰ γεννήσῃ
 « θαυμαστά ἀποτελέσματα, » λέγει ἓνας ἀπὸ τοὺς ἐπισήμους νομικούς.
 ((Μοντιεσκιου, Esprit. des lois VI, 16.) Ἡ φρόνησις ὅμως τοῦ ἡγε-
 μόνος εἶναι πρᾶγμα ἀβέβαιον· ἔστιν ἀσφαλέστερον εἶναι νὰ θέτωνται
 νόμοι ταιούτοι, ὥστε ἀπ' αὐτοῦς μόνους νὰ προσμένωνται τὰ καλὰ ἀπο-
 τελέσματα, καὶ ὄχι ἀπὸ τὴν φρόνησιν ἢ κρίσιν ἑνὸς μερικοῦ ἀνθρώπου.

ΣΒΛΙΑΔΙ 103, στίχ. 10, ἀπὸ τυφλὴν φιλανθρωπίαν, ἐκθέτει ψήφισμα
 κοινὸν ἀτιμωρησίας.] Ταύτην τὴν τυφλὴν καὶ παράνομον φιλανθρωπίαν
 τῶν δικαστῶν ἐννοεῖ ὁ Μένανδρος, ὅταν λέγῃ (παρὰ Στοβ. σελ. 307),

« Ἡ νῦν ὑπὸ τινῶν χρηστότης καλουμένη
 « Μεθῆκε τὸν ἔλον εἰς πανηρίαν βίον·
 « Οὐδεὶς γὰρ ἀδικῶν τυγχάνει τιμωρίας. »

— Στίχ. 11, Ἄδυσώπητοι λειπὸν πρέπει νὰ ἦναι. ὁ νομο-
 θέτης.] Οὕτω νόμου, οὔτε πολιτικῆς κοινωνίας ἕρθῃν ἐννοίαν εἶχεν,
 ἕστις εἶπε, « Χρὴ τοὺς νόμους μὲν τίθεσθαι σφειδρῶς, πραετέρως δὲ
 « κολάζειν, ἢ ὡς ἐκεῖνοι κελεύουσι. » (Πλάτων παρὰ Στοβ. Λογ. ΜΔ,
 σελ. 327.) Τοῦτο σημαίνει, ὅτι εἰ μὲν νόμοι πρέπει νὰ ἦναι νόμοι
 Δράκοντος, ὁ δὲ δικαστὴς νὰ ἔχη τὴν ἐξουσίαν, ὅτε καὶ ὡς τὸν δόξει,
 νὰ τοὺς παραβάσῃ. — Στίχ. 23, χρειασταῖ νὰ συγχωρῇ εἰς τοὺς
 ἰδίους τοῦ ἀδελφοῦς, τοὺς ἀνθρώπους, κ. τ. λ.] Ἀδελφοὺς, ὄχι μόνον
 διότι εἶναι ὁμοιοπαθεῖς ἄνθρωποι, ἀλλὰ καὶ διότι εἶναι ἐμψυγενεῖς,
 συμπολίται, καὶ συμπατριῶται, μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς μητρὸς τῆς πα-
 τρίδος γεννήματα, μετὰ τῶν ὁμοίων ἄλλη διαφορά, ἄνισότης, ἢ

ὑπεροχὴ παρὰ τὴν ὑπεροχὴν τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς φρονήσεως δὲν πρέπει νὰ ἔχη χώραν· « Ἡμεῖς δὲ καὶ οἱ ἡμέτεροι, μιᾶς μητρὸς πάντες « ἀδελφοὶ φύντες οὐκ ἀξιοῦμεν δοῦλοι, οὐδὲ δεσπότης ἀλλήλων εἶναι. « Ἀλλ' ἡ ἰσογενία ἡμᾶς ἢ κατὰ φύσιν, ἰσονομίαν ἀναγκάζει ζητεῖν κατὰ « νόμον, καὶ μηδενὶ ἄλλω ὑπαίξειν ἀλλήλοις, ἢ ἀρετῆς δόξῃ καὶ φρο- « νήσεως. » (Πλάτων, Μένεξ, σελ. 239.)

ΣΕΛΙΔΙ 104, § ΧΧΙ, ΠΕΡΙ ΑΣΥΛΩΝ.] Τὰ ἄσυλα, ἦγον εἰ τόποι, ὅπου φθάσαντες νὰ καταφύγωσιν οἱ ζητούμενοι ἀπὸ τῆν δει- καιοσύνην, ἀποφεύγουν τὸν κίνδυνον νὰ κρατηθῶσι, καὶ νὰ κολασθῶ- σιν ἀπὸ τοῦ νόμου, ἦσαν γνωστὰ καὶ εἰς τοὺς Ἕλληνας. Ἐπιση- μότερον τῶν ἄλλων ἀσύλων ἦτον εἰς τὰς Ἀθήνας ὁ ναὸς τοῦ Θησέως. Πολλὰκις ἔρωτος, φοβούμενοι τὰ ἐξ αὐτῶν ἄτοπα, ἐπειθήσαν διαφόρους τρόπους νὰ κάμωσιν ἀνωφελεῖ εἰς τὸν πρόσφυγα τὴν υπεράσπισιν τοῦ ἀσύλου. Οὕτω, παραδείγματος χάριν, οἱ Λακεδαιμόνιοι, μὴ τολμῶν- τας νὰ σύρωσιν ἀπὸ τὸν ναὸν τῆς Χαλκιοῖκου Ἀθηνᾶς τὸν πριδύτην τῆς πατρίδος Πausανίαν, τὸν ἐλιμωκτόνησαν, φράξαντες τοῦ ναοῦ τὰς ἕρας. (Θουκυδ. α', 134.) Ἦσαν ὡσαύτως εἰς τοὺς Ῥωμαίους ἄσυλα εἰς ναοὶ τῶν θεῶν, καὶ μετὰ τὸν χριστιανισμόν, οἱ ναοὶ τῶν ἁγίων ἔπειτα καὶ τῶν αὐτοκρατόρων· εἰ ἀνδρείντες, καὶ τελευταῖον ἄσυλα κατεστήθησαν καὶ αὐτοὶ τῶν μεγάλων καὶ ἀξιωματικῶν οἱ εἰκοί. Πόσα ἄτοπα ἠδύνατο νὰ γεινήσῃ τῶν ἀσύλων ἢ κατάχρησις, εὐκολα πᾶς ἕνας δύναται νὰ τὸ καταλάβῃ, ἐπειδὴ οὐδ' αὐτὴ ἡ χρῆσις των, ὡς λέγει ὁ συγγραφεὺς, πρέπει νὰ συγκοιρῆται. Ἦτο κατὰ τοῦτο ὀρθότερος ὁ Μωσαϊκὸς νόμος, ὅστις διέκρινε καὶν (ὁσάκις ἦτον ὁ λόγος περὶ φόνου) τὴν ἐκούσιον ἀπὸ τῆν ἀκούσιον κακίαν. Ἄσυλον ἐγένετο ὁ ναὸς τοῦ θεοῦ εἰς τὸν ἀκουσίως φονεύσαντα· ἀλλ' ὁ ἐκουσίως καὶ προ- μελετημένως φονεύσας ἀπεπαῖτο χωρὶς ἔλθον ἀπὸ τὸ θυσιαστήριον, καὶ παραδίδοτο εἰς τὴν κρίσιν. (Ἐξῆδ. κ', 13-14.) Τὸ πρὸς τὰ ἄσυλα σέβας πιθανόν ὅτι ἐγεννήθη ἀπὸ τὴν δεισιδαιμονίαν· οἱ ἄν- θρωποι ἐφοβήθησαν μὴν ἀσεβήσωσιν εἰς αὐτὸν τὸν θεόν, ἀποσπῶντες τὸν πρόσφυγα ἀπὸ τὸν βωμὸν, ἢ τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ, οὐδ' ἐσυλλογίσθησαν ὅτι μεγαλητέρα ἀσέβεια ἦτο νὰ νομίζωσιν υπερασπιστὴν καὶ συμπρά- κτορα τῶν κακούργων καὶ παρανόμων αὐτὸν τὸν ὑψιστον Νομοθέτην. Οἱ νόμοι εἶναι ἢ ἀδικοὶ, ἢ δίκαιοι· εἴαν τὸ πρῶτον, ἔχουν χρεῖαν διερω- σεως· εἴαν τὸ δεύτερον, πρέπει νὰ ᾔναι ἀδυσώπητοι. Ὅθεν ἔλαγεν ὁ

Ευριπίδης (παρὰ Στοβ. σελ. 307), ἐλέγχων τῶν δούλων τὴν ἀτοπίαν,
 « Ἐγὼ γάρ, ὅστις μὴ δίκαιος ὦν ἀνὴρ
 « Βωμὸν προσίξει, τὸν νόμον χαίρειν εἶναι,
 « Πρὸς τὴν δίκην ἀγοιμ' ἂν οὐ τρέσας θεούς·
 « Κακὸν γὰρ ἀνδρα γρὴ κακῶς πάσχειν αἰεὶ. »

Μ' ὅλον τοῦτο, εἰς πολιτείας ὅπου οἱ νόμοι δὲν ἐδιώρισαν ἀκριεῶς τὰ πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς τοὺς ξένους δίκαια τῶν πολιτῶν, ἢ εἰς ἀσυλα καταφυγὴ δὲν πρέπει νὰ βιάζεται, ἕως καὶ νὰ ἐξετασθῶσι τὰ δικαιολογήματα τοῦ καταφεύγοντος. Οὕτω, παραδείγματος χάριν εἰς τοὺς παλαιούς οἱ θαλαίπυροι δούλοι, φοβούμενοι πολλάκις ἀνυποφόρους κολάσεις ἐκ μέρους δεσποτῶν ἀπανθρώπων εὑρίσκαν καταφύγιον τὰ Λαυλα.

ΣΕΛΙΔΙ 105, στίχ. 13, Ὁ τόπος τῆς παινῆς πρέπει νὰ ᾔηται, κ. τ. λ.]
 Εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅστις ἐκρίνετο περὶ φόνου προμελετημένου, ἠδύνατο ν' ἀποφύγη τὴν ποινὴν, εἰάν πρὶν λάθῃ τέλος ἢ κρίσις ἐφευγεν εἰς ἄλλην χώραν. Ἐκεῖ ἔμενεν ἡσυχος καὶ ἀκαταζήτητος, διότι ὁ νόμος ἔλεγε, « Τὸς ἀνδροφόνους ἐξεῖναι ἀποκτείνειν ἐν τῇ ἡμεδαπῇ, κ. τ. λ. »
 Τοῦτον τὸν νόμον ἐξηγῶν ὁ Δημοσθίνης (κατὰ Ἀριστοκράτ. σελ. 631) λέγει, « Τὴν τοῦ πεπονοθότος εἰπὼν πατρίδα . . . μηδ' ἄλλοθι πλὴν « ἐνταῦθα. » Καὶ μετ' ὀλίγα (σελ. 632), « Εἴργειν μὲν τῆς τοῦ πα-
 « θόντος πατρίδος δίκαιον εἶναι, κτείνειν δὲ οὐχ' ὅσιν ἀπανταχεῦ . . .
 « Εἰ δὲ τοῦτ' ἔσται, ἢ μόνη λοιπὴ ταῖς ἀτυχοῦσιν ἀπασὶ σωτηρία
 « διαφραρήσεται ἔστι δὲ αὕτη τίς; Ἐκ τῆς τῶν πεπονοθότων μετα-
 « στάντας εἰς τὴν τῶν μηδὲν ἠδικημένων ἀδεῶς μεταίκεϊν. »

ΣΕΛΙΔΙ 106, § XXII. ΠΕΡΙ ΕΠΙΚΗΡΥΞΕΩΣ ΧΡΗΜΑΤΩΝ.] ἐξηγήθη ἀνωτέρω (σελ. 219) τί σημαίνει ἡ ἐπικήρυξις χρημάτων, τὴν ὁποίαν *ingliā* οἱ Ἴταλοὶ ὀνομάζουσι.

ΣΕΛΙΔΙ 109, στίχ. 5, Ἐὰν ἡ ἡδονὴ καὶ ὁ πόσις, κ. τ. λ.] Ἐκατάλαβαν οἱ Πυθαγόριοι φιλόσοφοι, πόσον εἶναι ἀναγκαῖα ἡ ἀκριεῆς σκέψις τῶν δύο τούτων παθῶν εἰς ἐκείνους, ὅσοι θέλουν νὰ κυβερνώσιν ἀνθρώπους, εἴτε πατέρες τέκνα, εἴτε ἡγεμόνες ὑπηκόους, εἴτε Νομοθέται τὰ ἔθνη. Ἡδονὴ καὶ λύπη εἶναι δύο χορδαὶ εἰς τὰς χεῖρας τοῦ πολιτικοῦ φιλοσόφου, τῶν ὁποίων ἡ ἐντεχνος χεῖρησις κάμνει τοὺς ἀνθρώπους φίλους τῆς ἀρετῆς καὶ εὐδαίμονας· « ἰκούσιον μὲν ἀδογὰ, ἀκού-
 « σιον δὲ λύπα· ταῦτά δὲ ταῦτα καὶ ἐπιταίνοντι καὶ ἀνιέντι τοῖς πολιτικαῖς
 « συναρμόζοντες τὰ ἄλλα μέρη τῆς ψυχῆς κατὰ τὸ λόγον ἔχον ταύτας

« δὲ τὰς συναρμογὰς ὄρας, τὸ μῆτι διὰ τὴν ἐνδοξίαν, μῆτι διὰ τὴν
 « ὑπερβολὴν ἀπειργεσθαι τὸν νόον τὸ ἴδιον ἔργον ἐπιταλόν. » (Θεοφ.
 παρὰ Στοβ. σιλ. 11.) Κάνεις δὲν θέλει νὰ ζῆ εἰς τὸν κόσμον, διὰ νὰ
 κακοπαθῆ ἀδικαλείπτως. Ἐθέλεις νὰ κάμῃς τοὺς ἀνθρώπους φιλαρέτους;
 κάμῃς τὴν ἀρετὴν τερπνὴν, καὶ τὴν κακίαν ἐπίπονον καὶ λυπηράν. Ὅχι
 μόνον κολάζει τὸν κακὸν πολίτην, ἀλλὰ τιμᾷ καὶ τὸν ἀγαθόν. Μὴ συγ-
 γένης τὸν φιλόπονον ἄνδρα μὲ τὸ ὀκνηρὸν καὶ ἀνωρελὸς μέλος τῆς πολι-
 τικῆς κοινωνίας. Ἄλλο δὲν ψυχραίνει τὸν ζῆλον καὶ τὴν εἰς τὸ καλὸν
 κλίσιν τῶν ἀνθρώπων τὴν ὅσον ὁ λογισμὸς, ὅτι δὲν εἶναι οὐδαμῶς
 διαφορά μετὰξὺ χρηστοῦ καὶ πονηροῦ πολίτου, καὶ ἔτι, καθὼς λέγει ὁ
 Πλουτῆς (Ἰλιάδ. 1, 319),

Ἐν δὲ ἰῆ τιμῇ ἦμῶν κακὸς, ἦδ' ἔτι καὶ ἐσθλός.

Κάθ' ὅσον ὁμοῦς ὁ τ' ἀεργὸς ἀνὴρ, ὁ τε πολλὰ ἐσργός.

— Στίχ. 19 Ὅστις βλέπει κολαζομένους μὲ τὴν αὐτὴν ποινὴν τοῦ
 θανάτου, κ. τ. λ.] Ἡ σκληρότης αὕτη εὐρίσκεται μάλιστα εἰς τοὺς νό-
 μους τοῦ Δράκοντος, κατὰ τοὺς ὁποίους ὅλα σχεδὸν τὰ ἀδικήματα, καὶ
 μικρὰ καὶ μεγάλα, ἐκολάζοντο ἐπίσης μὲ θανάτου ποινὴν. « Μία γὰρ
 « ὀλίγου δεῖν ἀπασιν ὄριστο τοῖς ἁμαρτάνουσι ζημία, θάνατος ὥστε
 « καὶ τοὺς ἀργίαις ἀλόγους ἀπεθνήσκουσιν, καὶ τοὺς λάχονα κλέψοντας ἢ
 « ἀπώραν, ὁμοίως κολάζεσθαι τοῖς ἱεροσύλοις καὶ ἀνδρεφόναις. » (Πλου-
 τάρχ. Σόλων. § 17.) Ἄλλ' ἐδιώρθωσεν ἔπειτα ὁ Σόλων τοὺς ἀγρίους
 τούτους νόμους, τοὺς ὁποίους εἶχε γεννήσειν ἡ αὐτὴ ἐκείνη ἀγρία ἀρετὴ,
 τὴν ὁποίαν μετὰ ταῦτα ἐπηγγέλλοντο καὶ οἱ Στωϊκοὶ φιλόσοφοι. Κατὰ
 τούτους ὅλα τὰ ἀδικήματα ἦσαν ἴσα, καὶ μετὰξὺ ἀδικήματος καὶ ἀδι-
 κήματος δὲν ἦτον οὐδαμῶς διαφορά. Πῶς ἀπέδειξεν τοῦ γελίου τούτου
 ἀξιώματος μετεχειρίζοντο τὸν γελαιότερον τοῦτον παραλογισμὸν καθὼς
 ἐπίσης δὲν κατὰ τὴν τὸν Κανώβιον [πόλις τῆς Αἰγύπτου], καὶ ἔστις
 ἀπέχει μακρὰν ἐν μόνον στάδιον, καὶ ἔστις ἑκατὸν, ἀπ' αὐτὴν, παρό-
 μοια καὶ ὁ πλείον καὶ ὁ ὀλιγώτερον ἁμαρτάνων, ἐπίσης δὲν εἶναι εἰς τὴν
 ἀρετὴν. « Καὶ γὰρ ὁ ἑκατὸν σταδίους ἀπέχων Κανώβιος καὶ ὁ ἑνα,
 « ἐπίσης οὐκ εἶσιν ἐν Κανώβιῳ· οὕτω καὶ ὁ πλείον καὶ ὁ ἑλαττον ἁμαρ-
 « τάνων, ἐπίσης οὐκ εἶσιν ἐν τῷ κατορθοῦν. » (Διογ. Λαέρτ. 4, 120.)
 Εὐκόλα θέλει λύσειν τὸ σόφισμα, ἔστις συλλογισθῆ, ὅτι ὁ ἀπέχων ἑκατὸν
 στάδια τοῦ Κανώβιου, ἔχει ἐναντιονταγεννῆς ἐμπόδιον νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸν

Κάνωθον πλειότερα παρὰ τὸν ἀπέχοντα ἐν μόνον στάδιον. Ὅθεν ἰπειδὴ πάσης ὀρθῆς νομοθεσίας τέλος καὶ σκοπὸς εἶναι νὰ εὐρίσκωνται ὅλοι εἰ πολιτικῶς εἰς τὸν Κάνωθον, ἤγουν εἰς τὴν κατάστασιν νὰ μὴν ἀδικῶσιν ἀλλήλους, αἱ ποιναὶ τῶν ἕσσι μακρύνονται ἀπ' αὐτὴν πρέπει νὰ εἶναι ἀνάλογοι μὲ τὸ ποσὸν τοῦ διαστήματος, καὶ ἀκολουθῶς μὲ τὰ ἐμπόδια, τὰ ἐπιπλέον δὲν τοὺς συγχωροῦν νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς αὐτήν. Ἰδὼν, παραδείγματος χάριν, ὁ κλέψας ἑλίγα σταφύλια (τὸν ὁποῖον ὑποθέταμεν ἐν μόνον στάδιον μακρὰν ἀπὸ τὸν Κάνωθον) κολασθῆ μὲ τὴν αὐτὴν πεινὴν, τῆς ὁποίας ἄξιός ἐστίν, ὅστις ἐφόνευσεν αὐτὸν τὸν κύριον τοῦ ἀμπελοῦνος (ἤγουν ἐμακρύνθη ἕκαστον στάδια ἀπὸ τὸν Κάνωθον), τότε ἔστις ἄλλος ἐπιθυμήσῃ σταφύλια, φρονεῖ πρῶτον τὸν ἀμπελοουργόν, ἔπειτα τρυφᾷ τὴν ἀμπελον ἀκινδύνως, διότι μὲ τοῦτον τὸν τρόπον δὲν μένει πλέον τίς νὰ τὸν ἐγκάλεσθῃ ἢ καὶ ἂν ἐγκληθῇ ἀπ' ἄλλον τινά, βαρυτέραν πεινὴν ἄλλην δὲν προσμένει παρὰ τῆς αὐτῆς ἐκείνου, τὴν ὁποίαν ἤθελε πάθειν, καὶ ἂν ἐκλεπτα μόνον τὰ σταφύλια καὶ τοῦτο ἀνείη ἀνωτέρω (σελ. 65) ὁ Βεκκαρίας λέγων, ὅτι τῆς ποινῆς ἢ σκληρότης παρακινεῖ τὸν ἕνοχον νὰ πράξῃ πλειότερας κακίας, διὰ νὰ μὴ πάθῃ τὴν πεινὴν μιᾶς μόνης. — Στίχ. 22, τὸν πλαστογράφου.]

Πλαστογράφον ὠνόμαζαν οἱ Γραικορωμαῖοι Νομακί τὸν ὁποῖον οἱ Ἱταλοὶ ὀνομάζουσι falsario (Γαλλιστὶ faussaire). Πλαστογραφίας ἀδικημα εἶναι νὰ μιμηθῆται, νὰ μεταγράψῃ, νὰ ξέσῃ, νὰ σχίξῃ, ἢ νὰ μεταποιῇ τις μὲ προσθήκας ἢ ἀφαιρέσεις δουεράς τὰ χειρόγραφα τῶν ἄλλων, εἴτε ἐπιστολάς, ἐμπολεγίας, διαθήκας, ἢ ὅποιασδήποτε συνθήκας ἄλλας ἐγγράφους. Ὅστις δ' ἀνοίγει καὶ ἀναγινώσκει καὶ ἐπιστολάς ἄλλων διὰ μόνον περιεργίαν, ἂν καὶ δὲν ἐνδέχεται κυρίως εἰς τῆς Πλαστογραφίας τὸ ἀδικημα, πράσσει μ' ὅλον τοῦτο ἔργον ἀτίμου, ἀχρείου καὶ ἀδίκου ἀνθρώπου.

ΣΕΛΙΔΙ 118, στίχ. 15, παρ' ἕσσι ἐνδέχεται νὰ γεννήσῃ ἢ πράξῃς αὐτή.] Παραδείγματος χάριν, ἐπειδὴ δὲν ἐμποδίζουσι ῥητῶς οἱ πολιτικοὶ νόμοι τὴν μέθην, ὁ πολίτης ἔχει τὴν ἄδειαν νὰ μεθύσθῃ ὡς αἰσὶς καὶ ἕσσι θέλει, χωρὶς νὰ φοβῆται ἄλλα κακὰ παρ' ὅσα ἐνδέχεται νὰ γεννήσῃ ἢ μέθη αὐτῆς τιαυῦτα εἶναι ἢ βλάβη τῆς ὑγείας του, ἢ ἀσχημασύνη, καὶ ὁ διὰ τὴν ἀσχημασύνην παρὰ τῶν ἄλλων περίγελως, ἢ ἀμέλεια τοῦ ἰδίου του ἔργου, καὶ ἢ ἐκ τῆς ἀμελείας ἐνδεχομένη πένια κ. τ. λ. καὶ μέχρι τούτου ὁ νόμος (πρῶσεχε ὅτι λαλιῶ περὶ τοῦ παλινοῦ, καὶ ὄχι περὶ τοῦ θείου νόμου) δὲν ἔχει δίκαιον νὰ κολάσῃ τὸν

μέθυσον. Ἄλλ' ἀπὸ τὴν μέθην ἐνδέχεται νὰ γεννηθῶσι καὶ λογοτριβαί, ἀπὸ τὰς λογοτριβὰς ὕβρεις, ἀπὸ τὰς ὕβρεις πληγαί, ἀπὸ τὰς πληγὰς φόνοι· τότε ὁ μέθυσος κολάζεται δικαίως ἀπὸ τὸν νόμον· ὄχι ὁμως διότι ἐμέθυσεν, ἀλλὰ διότι ὕβρισεν, ἐκτύπησεν, ἐφόνευσεν, εἰς ἓνα λόγον, διότι ἐτάραξε τὴν κοινὴν εἰρήνην καὶ ἡτυχίαν. Καὶ εἰς ταύτην ἕως τὴν περίστασιν, ἢ πρὶν τὴν ἀπὸ μεθυσμένου πραχθέντος κακοῦ πρέπει νὰ ᾔηται μετριωτέρα, παρὰ τὴν ἐποίαν ἤθελε πάθειν ἂν τὸ ἐπρασσεν ἀμέθυστος· παρεκτός ἂν τὸ εἶχε μελετημένον καὶ πρὶν τῆς μέθης, ἂν ἐπροσποιήθη τὴν μέθην εἰς ἀπολογία του, ἂν ἐμεθύσθη ἐξεπίτηδες δια νὰ τὸ πράξῃ, ἢ ἂν τὸ ἐπραξε πολλάκις μεθύων. Οἱ νόμοι τῆς Ἀγγλίας δὲν δέχονται τὴν μέθην ὡς ἀπολογία· ἀλλὰ κολάζουν ἐπίσης τὸν μεθύοντα ὡς καὶ τὸν νήφοντα πταίστην. Τοῦ Πιτακοῦ ὁ νόμος ἦεν ἔτι αὐστηρότερος, ἢ μάλλον ἀδικος, ἐπειδὴ, κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην (Πολιτικ. σελ. 65.), ἐκόλαζε βαρύτερον τὰ πταίσματα τῶν μεθυσμένων. (Ἴδε Βεντσιαί, Traité de législat. civile et pénale, tom. II, pag. 277.)

ΣΕΛΙΔΙ 120, § XXVI, ΠΕΡΙ ΑΔΙΚΗΜΑΤΩΝ ΚΑΘΟΣΙΩΣΕΩΣ.]

Ἀδίκημα καθοσιώσεως, (τὸ ὁποῖον εἰ Ῥωμαῖοι ἰνόμαζον crimen majestatis, καὶ ἐνομάζουσι σήμερον εἰ Ἰταλοὶ delitto di lesa Maestà ταραξαι, ὅστις παραδείγματος χάριν, ζητεῖ νὰ ἀλλάξῃ τὴν πολιτικὴν τοῦ ἔθνους κυβέρνησιν, ἢ νὰ πράξῃ τι δημόσιον ἐξ ἰδίας του γνώμης καὶ βουλῆς, καὶ ὄχι μὲ τὴν συγκατάθεσιν τοῦ ἔθνους, διεγείρει τὸν ἄλλο κατα τῆς νόμιμου καὶ ἀρεστῆς εἰς τὸ ἔθνος πολιτικῆς διοικήσεως, ἐπιβουλεύει τὴν ζωὴν τοῦ νόμιμου ἡγεμόνος, ἢ ἀθετεῖ τὸ πρὸς αὐτὸν ὀφειλόμενον σέβας μὲ πράξεις ἢ λόγους ὕβριστικούς, ἢ σφρατρίζεται τὴν ἡγεμονίαν τοῦ ἔθνους· ἐκολάζοντο ὅλα ταῦτα μὲ κεφαλικὴν τιμωρίαν. Ἀλλὰ πῶσον ἔπειτα ἡ τυραννία ἐξάπλωσε τὴν ἀσυμαίαν καὶ κατὰχρησιν τῆς καθοσιώσεως, ἐφάνη μάλιστα εἰς τοὺς χρόνους τῶν Ῥωμαίων Ἀυτοκρατόρων. Ἰνομάζετο τότε καθοσιώσεις, ὄχι μόνον ἢ πρὸς τὸν Ἀυτοκράτορα, ἀλλὰ καὶ ἢ πρὸς τοὺς ὑπηρέτας τοῦ Ἀυτοκράτορος ἀτιμία, διότι ἔλεγον οἱ τυράννοι Νομοθέται, «Καὶ αὐτοὶ οἱ ὑπηρέται ἡμῶν εἶναι μέρη τοῦ ἡμετέρου σώματος» Ipsi pars nostri corporis sunt. Καὶ τὸ κακὸν δὲν ἔμεινεν ἕως αὐτοῦ. Ὁ Δραυτιανὸς κατεδίκασεν εἰς θάνατον εὐγενῆ τινα Ῥωμαῖον, διότι εἶχεν ἢ ταλαίπωρος ἐκδυθῆν τὰ φορέματά της ἐμπροσθεν τοῦ ἀνδριάντος αὐτοῦ

ἄλλον ἀρχήτερα πολίτην Πρωμάϊον ὁ Γιβέριος, διότι εἶχε πωλήσει οἶκον, εἰς τὸν ὅποιον διὰ κακὴν του τύχην εὕρισκετο ὁ ἀνδρῖας τοῦ Αὐτακράτορος.

ΣΕΛΙΔΙ 121, στίχ. 3, 'Επειδὴ ἡ ἀσφάλεια τοῦ πολίτου εἶναι τὸ πρῶτιστον κ. τ. λ.] Οἱ νόμοι τοῦ Σόλωνος εἶχαν τὴν πρόνοιαν τῆς ἀσφαλείας τῶν πολιτῶν, ὥστ' ἐκριναν ὡς δημόσιον σχεδὸν ἀδίκημα, τὴν βίαν τὴν γινομένην ἀπὸ πολίτην εἰς πολίτην. Ὅθεν ἰδωκαν ἐξουσίαν εἰς καλὴν γὰρ σύρην εἰς δικαστήριον, ἔχει μόνον τὸν βιάσαντα τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἀσφάλειαν, ἀλλὰ καὶ τὴν τῶν ἄλλων· καὶ τοῦτο, καθὼς λέγει ὁ Πλούταρχος, διὰ γὰρ συνειθίζη ὁ πολίτης γὰρ συναισθάνεται τὰς ἀδικίας τὰς γινομένας πρὸς ἕν μὲλος τοῦ πολιτικοῦ συστήματος, καθὼς αἰσθάνεται τοὺς πόνους ἐκάστου μέλους τοῦ ἴδιου τοῦ σώματος· « Ὡς οὕτως ἐθίζοντες τοῦ νομοθέτου τοὺς πολίτας, ὥσπερ ἑνὸς μέρους, συναίσθανεσθαι καὶ συναλγεῖν ἀλλήλους » (Πλούταρχ. Σολ. § 13.) Ἦθελαν πύσειν, ἢ καὶ ἐλεγχεύσειν αἱ ἀδικίαι, λέγει ὁ κωμικὸς Μένανδρος (παρὰ Στεφ. σελ. 241). εἰάν καθεῖς ἀπὸ τοὺς πολίτας ἐλεγίξεται ἰδίαν τὴν εἰς τὸν συμπολίτην του γινομένην ἀδικίαν.

Εἴπερ τὴν ἀδικούντ' ἀσμένως ἠμύνητο
 Ἐκαστος ἡμῶν καὶ συναγωνίζετο,
 ἴσως νομίζων ἴδιον εἶναι τὸ γαγανὸς
 Ἄδίκημα, καὶ συνέπραττον ἀλλήλοις πικρῶς,
 Οὐκ' ἂν ἐπὶ πλείον τὸ κακὸν ἡμῖν ἠύξετο
 Τὸ τῶν πονηρῶν· ἀλλὰ παρκατηρούμενοι,
 Καὶ τυγχάνοντες ἕς ἔδει τιμωρίας.
 Ἦτοι σπάνιαι σφόδρ' ἂν ἦσαν ἢ πεπαιυμένοι.

Διὰ φόβον, δι' ἀλογὴν ἐντραπίην, ἢ καὶ διὰ φιλανθρωπίαν καὶ ἀνεξικακίαν, ἐβλαφθεῖς ἢ ἀδικηθεῖς πολίτης ὑποφέρει πολλὰς μὲ σιωπὴν τὰς βίας καὶ ἀδικίας τοῦ συμπολίτου· ἀλλὰ τρισεύτη ὑπομονὴ θέλει μὲ τὸν καιρὸν διαλύσειν ὅλους τοὺς δεσμοὺς τῆς πολιτικῆς κοινωνίας, καὶ φέρει τὴν ἀναρχίαν εἰς τὸ πολίτευμα (Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 101.), εἰάν ὁ νομοθέτης δὲν φροντίσῃ γὰρ χαλινώσῃ μὲ τοῦτον τὸν τρόπον τὴν κακίαν. Ὁ τυραννικὸς καὶ βίαιος ἄνθρωπος γίνεται ἀτελμότερος, ἔταν ἐξεύρη, ὅτι ἔχει μόνον ὁ ἀδικηθεῖς παρ' αὐτοῦ, ἀλλ' ἔλει οἱ πολῖται ἔχουν τὴν ἐξουσίαν γὰρ τὸν σύρῃσιν εἰς τὸ δικαστήριον. Εἶναι ἐν ἄλλο εἶδος ἀσφα-

λείας τοῦ πολίτου, ἄγνωστον εἰς τὰ τυραννούμενα ἔθνη, συχνὰ καταπατούμενον εἰς τὰ κυβερνώμενα ἀπὸ βασιλεῖς ἀπολύτους, καὶ ἔχει ἀκόμη ἀκριβῶς διωρισμένον εὐδ' εἰς αὐτὰς τὰς κοινοβουλευτικὰς πολιτείας, ἂν ἐξαιρέσης τοὺς Ἀγγλοαμερικανούς· οἱ νεώτεροι τὴν ὀνομάζουν Ἐλευθερίαν ἀτομικὴν ἢ προσωπικὴν (*liberté individuelle*), τόσον ἀξιοτέραν προφυλακτικῆς πολλῆς, ὅσον βιάζεται τοῦ πολίτου ἢ ἀσφάλεια ἀπ' αὐτοὺς τοὺς κρατοῦντας. Τοιαύτη βία γίνεται εἰς αὐτὸν, ὅταν οἱ ὑπερέται τοῦ κράτους συγχωρῶνται νὰ ἐμβαινῶσιν εἰς τὸν οἶκόν του, διὰ νὰ ἐρευνήσωσι τὰ πράγματα, ἢ καὶ νὰ σύρῃσιν ἔξω αὐτὸν ἢ κἀνεὶα ἀπὸ τοὺς οἰκίους του, ὡς ἔνοχον ἐγκλήματος. Βιάζεται ἀκόμη τοῦ πολίτου ἢ ἀσφάλεια, ὅταν διὰ εὐτιδανῆν ὑπεψίαν φυλακίζεται, καὶ τὸ χειρότερον κρατῆται εἰς φυλακὴν ἡμέρας ἢ καὶ μῆνας πολλούς, πρὶν κριθῆ. Εἰς τὰς Ἑλληνικὰς πολιτείας τοιαῦτα ἀποπὰ δὲν ἐσυγχωροῦντο. Ὅταν ἐκρίνετο ὁ Μιλτιάδης καθ' ὄλεον τὸ διάστημα τῆς κρίσεως ἐμεινεν εἰς τὸν οἶκόν του, δὲν ἐφυλακίσθη. Οἱ ἀδικοὶ κριταὶ τοῦ Σπυρχήτους δὲν ἐτέλησκον ἕως νὰ τὸν φυλακίσωσι πρὶν τῆς καταδίκης. Εἰσεδὸς εἰς οἶκον κρυμμένου πολίτου καὶ βία ἐνομιζέτο τόσον παράνομον ἔργον, ὡστ' εὐδ' αὐτεὶ οἱ ἀνομώτατοι τριάκοντα τύραννοι δὲν τὸ ἐτέλησκον κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Δημοσθένους. (Κατὰ Ἀνδρετίων σελ. 609 Ἴδε καὶ τὸν Περὶ Στεφάν. σελ. 271.) Οἱ Ῥωμαῖοι, ἐνόμισαν ἑλευθεροὶ, δὲν ἐσυγχώρουν νὰ σύρῃται μὲ βίαν ὁ πολίτης ἀπὸ τὸν οἶκον του, *Nemo de domo sua extrahi debet*, σιδόμενοι τὸν οἶκον ὡς ἀσφαλέστατον καταφύγιον τοῦ πολίτου, *Domus tutissimum cuique refugium adque receptaculum*. Οἱ Ἄγγλοι τὸν ἐνομιζέουν δόρυμα, ἢ φρούριον, καυχόμενοι περὶ τῆς προσωπικῆς των ἐλευθερίας, *The house of an english man, is his castle*. Ἐξέτασε τὰ περὶ τούτου γραφθέντα ἀπὸ τοὺς νεωτέρους φιλοσόφους καὶ νομικούς, καὶ ἐξαιρέτως τὸν Δαυνοῦ. *Essai sur les garanties individuelles*, Paris, 1819 καὶ τὸν Dupin, *Observat. sur plusieurs points import. notre législat. criminelle*, Paris 1821.

ΣΕΛΙΔΙ 122, στίχ. 20, πρόσωπον, ἀλλὰ νὰ γίνεται πρᾶγμα.] Ἐξηγήθη (σελ. 207) τί θέλει νὰ εἰπῆ πρόσωπον. Τὸ ὄνομα τοῦ πράγματος δίδεται εἰς ὅλα τὰ ἄλλα φυσικὰ ὄντα ἄλογα ἢ ἄψυχα, ὅσα πρὸς ἑαυτὸν τοῦ ὠφέλειαν δύναται νὰ μεταχειρισθῆ ὁ ἄνθρωπος, εἰς τὸν ὁποῖον μόνον ἀρμόζει τὸ ὄνομα τοῦ προσώπου.

ΣΕΛΙΔΙ 123, στίχ. 20, *τερπνά καὶ καρπεφόρα ΝΗΣΥΔΡΙΑ*] Διὰ τοῦ *Fecunde ad amene isolette* νοεῖ ὁ Βεγκαρίας τὰς διὰ μιᾶς λέξεως ὀνομαζομένας ἀπὸ τὸν Στράβωνα (Μέρ. γ', σελ. 236. ἐμ. ἐκδ.) Λύσσεις, « Λύσσεις δὲ οἱ Αἰγύπτιοι καλοῦσι τὰς οἰκουμένας χώρας, περιεχομένας κύκλῳ μεγάλαις ἐρημίαις, ὡς ἂν ΝΗΣΟΥΣ πελαγίας. » Εἰς τὸν Βυζάντιον Στέφανον γράφεται ἡ λέξις τριπλῶς, Λύσσεις, Ὑσσεις καὶ Ὀσσεις. Ἡ τελευταία γραφή φαίνεται ἔρρωτέρα, ὅχι μόνον διότι εὐρίσκεται εἰς τὸν Ἡρόδοτον καὶ τοὺς Λατίνους συγγραφεῖς (Onsis), ἀλλ' ὅτι καὶ σήμερον ἀκόμη οἱ ἀπόγονοι τῶν Αἰγυπτίων κόπται Ὀβᾶ ὀνομάζουσι τὰ τοιαῦτα χερσαῖα νησούδια. Πιθανὸν ὅτι ἡ λέξις εἶναι Ἀραβικῆ, ἐπειδὴ καὶ εἰς τῶν Τούρκων τὴν γλῶσσαν ὁ Ὀβᾶς σημαίνει πεδινόδιον κατὰφυγον καὶ καρπεφόρον, τὴν διὰ μιᾶς λέξεως ὀνομαζομένην ἀπὸ ἡμῶν Κάμπον. Καὶ διὰ τοῦτο ἴσως οἱ Ἕλληνες ἐξήγησαν τὰς Ὀσσεις, Μακάρων νήσους. Μίαν ἀπὸ τὰς Ὀσσεις ταύτας Ἰστωρῶν ὁ Ἡρόδοτος (γ', 26) λέγει, « Ἰπικόμενοι μὲν φανεροί εἰσι εἰς Ἄσσειν . . . Ὀνομάζεται δὲ ὁ χώρος οὗτος κατὰ Ἑλλήνων γλῶσσαν, « Μακάρων νῆσος. »

ΣΕΛΙΔΙ 124, στίχ. 3, *Αἰ ποιναί, μὲ τὰς ὁποίας* εἰς τὸν κοινὸν λαὸν ποινός.] Ἄθλιον καὶ δυστυχέστατον εἶναι ἐκείνο τὸ πολίτευμα, ὅπου εἰς τὸ αὐτὸ ἀδίκημα ἐπιβάλλεται ποινὴ διάφορος, κατὰ τὴν διαφορὰν τῆς εὐγενείας ἢ δυσγενείας, τοῦ πλούτου ἢ τῆς πενίας, τῆς ἐπισεικίας ἢ τῆς φαυλότητος τοῦ ἀδικήσαντος πολίτου. Τάτα πλέον δὲν εἶναι μία, ἀλλὰ δύο νομοθεσίαι, δύο τάξεις πολιτῶν, δύο πολιτικαὶ κοινωνίαι, ἢ, μᾶλλον αἰπεῖν, ἀκοινωνησίαι, διχόνοια, καὶ πολίτου πρὸς πολίτην λαθραῖος πόλεμος. « Οὐδὲν γὰρ διαφέρει, εἰ ἐπισεικῆς φαῦλον « ἀπεστέρκων, ἢ φαῦλος ἐπισεικῆ· οὐδ' εἰ ἐμπίχουσαν ἐπισεικῆς ἢ φαῦλος· ἀλλὰ πρὸς τοῦ βλάπτου τὴν διαφορὰν μόνον βλέπει ὁ νόμος, καὶ « χρῆται ὡς ἴσοις, εἰ ὁ μὲν ἀδικεῖ, ὁ δ' ἀδικεῖται καὶ ἰ ὁ μὲν ἔβλαψεν, « ὁ δὲ βέβλαπται. Ἵστα τὸ ἀδικεῖν τοῦτο, ἀνίσον ἐν, ἰσάζειν πειράται « ὁ δικαστής. » (Ἀριστοτέλ. Ἰθικ. Νικομάχ. ε', 4.) — Στίχ. 12, « Ὅστις ἀπὸ μᾶς . . . ὑψώθη ὑπὲρ τοῦ συμπολίτου του. »] Δικαιώτερον ἄλλο δὲν εἶναι παρὰ να τιμᾶται ὑπὲρ τοῦ συμπολίτου πλέον ὅστις καὶ πλέον τῶν ἄλλων ὠφελεῖ τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν, καὶ νὰ καταφρονῆται ὁ ἀνωφελής καὶ πολλάκις βλαβερός διὰ τὴν ἀργίαν τοῦ πολίτου. Δίκαιον εἶναι γὰρ δοξάζεσθαι καὶ νὰ ἀπολαμβάνῃ τὰς χρεωστουμένας ἀμοιβαι-

θῆς τῆς ἀνδραγαθίας του, ἔστις μὲ ἠρωϊκὴν καταφρόνησιν τῆς ἰδίας του ζωῆς ἔσωσε τὴν τιμὴν καὶ τὴν ὑπερξίν τῆς πατρίδος του· δίκαιον εἶναι νὰ δίδωνται εἰς αὐτὸν αἱ μυριάδες, καὶ εἰς τοὺς ἄλλους αἱ χιλιάδες, « Τῷ Σαυὺλ ἐν χιλιάσι καὶ τῷ Δαυίδ ἐν ἑξήκοντα μυριάσιν. » Ἀλλ' ὡσαύτως δίκαιον εἶναι, ὅταν ὁ λόγος ᾖ περὶ τῆς εἰς τοὺς νόμους ὑποταγῆς, νὰ μὴ γίνεταί οὐδενίᾳ διαφορὰ ἢ διάκρισις μεταξὺ εὐγενεῶς καὶ δημοτικῆς, δυνατοῦ καὶ ἀδυνατοῦ, φρονίμου καὶ ἀφρονος· καὶ κατὰ τοῦτο ἡ πολιτικὴ φιλοσοφία εἶναι σύμφωνος μὲ τὴν Ὀρθοκείαν· « Οὐ ποιήσετε « ἀδικον ἐν κρίσει· οὐ λήψῃ πρότωπον πτωχοῦ, εὐδὲ μὴ θαυμάσης « πρόσωπον δυνάστου· ἐν δικαιοσύνῃ κρινεῖς τὸν πλησίον σου. » (Λευιτ. 19, 15.) Ὁ Μωσαϊκὸς νόμος ἐφρόντιζε τόσον νὰ ἐμπνέῃ εἰς ὅλων τῶν πολιτῶν τὰς καρδίας τὴν ἰσότητά, ὥστε ὀνομάζει πάντοτε καὶ πανταχοῦ υἱοὺς Ἰσραὴλ τοὺς Ἰουδαίους· « Καὶ εἰεῖς τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, » καὶ πάλιν, « Ἀγάπασον πρὸς τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ. » Καθὼς ὁ πατὴρ δὲν βάλλει κἀρμίαν διαφορὰν εὐγενείας ἢ δυσγενείας ἀναμέσον τῶν υἱῶν του, ὡσαύτως ἡ πατρίς λογίζεται ὅλα τῆς τὰ τέκνα Ἰσα, καὶ δὲν προτιμᾷ πλὴν ἐκεῖνα μόνον, ὅσα ἔχουν ἀρετὴν καὶ φρόνησιν πλείοτερον παρὰ τοὺς ἀδελφοὺς των. (Ἴδε σελ. 235.) Ἔστιν ἄρα πλέον ἀξιοθρήνητον ἄλλο παρὰ νὰ πολεμῶσιν ἀλλήλους εἰ πολῖται, ὡς θηρία, καὶ νὰ κατασφάζωσιν ἀλλήλους ὡς ἀγριώτεροι καὶ αὐτῶν τῶν θηρίων, διὰ ψευδαῖς ὑπεκλήψεις εὐγενείας καὶ δυσγενείας· Εὐγενὴς λογίζεται, ὅστις ἔχει εὐγενῆ φρονήματα, ἔστις μιμᾶται τὰς ἐνδόξους πράξεις, ἢ λυμπρῶνει τὴν ἀδοξίαν τῶν ἰδίων αὐτοῦ προγόνων· ἀγενεάτατος ἐξηναντίας εἶναι, καὶ ἂν ἡ τύχη τὸν ἔκμα βασιλέως υἱόν, ἔστις καυχᾶται εἰς μόναν πατραγαθίαν, ἢ ἔστις αὐξάνει τὴν ἀδοξίαν τῶν προγόνων μὲ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἀδοξίαν. « Οὐκ ἔστιν αἰσχρον ἢ παρέχειν ἑαυτὸν τιμώμενον μὴ « δι' ἑαυτὸν, ἀλλὰ διὰ δόξαν προγόνων· εἶναι μὲν γὰρ τιμὰς γονέων « ἐκγόνοις καλὸς θησαυρὸς καὶ μεγαλοπρεπὴς· χρῆσθαι δὲ καὶ χρημάτων « των καὶ τιμῶν θησαυρῶν, καὶ μὴ τοῖς ἐκγόνοις παραδιδόναι, αἰσχρὸν « καὶ ἀνάνδρον ἀπορία ἰδίων αὐτοῦ κτημάτων καὶ εὐδοξίων. » (Πλάτ. Μενεξ. σελ. 247.) Ἔως ποτε θέλουσιν εἰσθεῖ κοιφοὶ καὶ τυφλοὶ εἰ ταλαίπωροι ἄνθρωποι εἰς τὰ παραδείγματα τῆς πείρας καὶ τῆς ἱστορίας; Ἔως πάτε δὲν θέλουσιν καταλάθειν οἱ νομιζόμενοι εὐγενεῖς, ὅτι αἱ ἀδικίαι προκαλοῦσιν ἐκδικήσεις, καὶ οἱ λεγόμενοι δυσγενεῖς ἢ δημοτικοί, ὅτι αἱ ἐκδικήσεις διεγείρουσιν ἄλλας ἀτεκμησίαις; καὶ οὕτω δὲν παύει

ὁ ἰμφούλιος πόλεμος ἐώσεῦ νὰ ἐξολοθρευτῆ τὸ ἔθνος ἕλον, ἢ νὰ τὸ ὑπε-
τάξῃ εἰς ζυγὸν ἀλλότριον;

ΣΕΛΙΔΙ 126, στίχ. 25, Εἶναι λοιπὸν ἡ τιμὴ μία . . . τῶν πολιτι-
κῶν καινῶν τὰ γενέθλια.] Ὅλην ταύτην τὴν περιεκτικὴν τὴν ὀψείαν
μετέφρασεν ὁ πρῶτος Γάλλος μεταφραστὴς (Morcelle), ὡς τὴν μετέ-
φρασα κ' ἐγὼ, κατὰ λέξιν, ὁ νῆος μεταφραστὴς Γάλλος τὴν ἐκφράζει
συντομώτερον ἀκαλυθῆσας (μὲ δισταγμὸν ἕως) τὴν Ἀγγλικὴν μετά-
φρασιν, τῆς ὀψείας τὸ νόημα, ὅχι πολὺ σαφέστερον, εἶναι τοῦτο: « Τῆς
« τιμῆς ἡ ἐννοια εἶναι ἐννοια σύμπλοκος, συμπλεγμένη ἀπὸ πολλὰς
« ἄλλας ἐννοίας ὅχι μόνον ἀπλᾶς, ἀλλὰ καὶ συμπλόκους. Κατὰ τὰς
« ὀψείας προβάλλεται διαφόρους ὄψεις ἡ ἐννοια τῆς τιμῆς εἰς τὸν ἀν-
« θρώπινον νοῦν, εἶναι πλείοτερον ἢ ὀλιγώτερον συμπλεγμένη. Διὰ γὰρ
« καταλάξῃ τις τὸ πρόβλημα τοῦτο, πρέπει νὰ θεωρήσῃ ἐμπειρῶς
« τῶν πολιτικῶν καινῶν τὰ γενέθλια. »

ΣΕΛΙΔΙ 128, στίχ. 16, Διὰ τοῦτο εἰς τὴν ἄκραν πολιτικὴν ἐλευθε-
ρίαν μὲ ἄλλας ἐννοίας.] Τοῦτο εἶναι τοῦ συγγραφέως τὸ νόημα:
ἔπου δεσπόζου· εἰ νόμοι, ἐκεῖ βασιλεύει ἡ ἀρετή· καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο
οὐδεὶς τολμᾷ νὰ ἀτιμάσῃ τὸν ἄλλον, διότι ὅλοι πείθονται εἰς τοὺς νό-
μους, καὶ ὅλοι ὑπερασπίζονται ἀπ' αὐτούς· οὐδ' εἴαν τις ὑβρισθῆ, ἢ
ἀτιμασθῆ ἀπ' ἄλλον, θέλουσιν δια τοῦτο οἱ λοιποὶ τὸν καταφρονήσῃν,
καὶ τὸν κἀμῖν, ὡς λέγει κατωτέρω (σελ. 129), « σκοπὸν εἰς τὰ θέλη
« τῆς καθημερινῆς ὑβρείας καὶ ἀτιμίας. » Ἰξεναντίας εἰς τὴν ἄκραν δου-
λείαν, βασιλεύει ἡ ἀνεργία· καὶ τὸ ἔθνος εἶναι μερισμένον εἰς δύο τάξεις,
τὴν οὐτιδανὸν ὄχλον, ἔστις τὸσον ὀλίγον ἐξεύρει τί σημαίνει τιμὴ, ἔσον
καὶ αὐτὰ τὰ ἄλογα κτήνη, καὶ ἐκείνους, ὅσοι δυνατώτεροι, ἢ πλου-
σιώτεροι ὄντες παρὰ τοὺς ἄλλους, δὲν ἐμπερῶν νὰ ζυλοῦσιν τὸν πλεῖ-
στον καὶ τὴν δύναμιν ἄλλως παρὰ ὑπεφέροντες τῶν ἀνωτέρων τὰς ὑβρείας
καὶ ἀτιμίας, καὶ ὑβρίζοντες καὶ καταδυναστεύοντες ἀνύμωσ τὴν κατω-
τέρους των· « Τὸ μὲν πλεῖστον ἔστιν ὄχλος ἀτακτος, καὶ κινδύνων
« ἄπειρος, πρὸς μὲν τὸν πόλεμον ἐκλειυμένοις, πρὸς δὲ τὴν δουλείαν
« ἄμεινον τῶν παρ' ἡμῖν οἰκετῶν πεπαιδευμένοις. Οἱ δὲ ἐν ταῖς μεγί-
« σταις δόξαις ὄντες αὐτῶν, ὀμαλῶς μὲν, οὐδὲ κινῶσ, οὐδὲ πολιτι-
« κῶς, οὐδεπώποτ' ἐβίωσαν, ἅπαντα δὲ τὸν χρόνον διάγουσιν, εἰς μὲν
« τοὺς ὑβρίζοντες, ταῖς δὲ δουλεύοντες, ὡσανεὶ ἄνθρωποι μάλιστα τὰς
« φύσεις διεφθαρμένοι· καὶ τὰ μὲν σώματα διὰ τοὺς πλούτους τρυφῶν-

« τες, τὰς δὲ ψυχὰς διὰ τὰς μοναρχίας ταπεινάς καὶ περιδαιεῖς ἔχον·
 « τες· ἐξεταζόμενοι δὲ πρὸς αὐτοῖς τοῖς βασιλείοις, καὶ προκυλινού-
 « μνοι, καὶ πάντα τρόπον μικρὸν φρονεῖν μελετῶντες· θνητὸν μὲν ἄνδρα
 « προσκυνοῦντες, καὶ δαίμονα προσαγορεύοντες· τῶν δὲ θεῶν μᾶλλον
 « ἢ τῶν ἀνθρώπων καταφρονοῦντες· » (Ἰσοκράτ. Πανηγυρ. μ.ά, σελ. 67.)
 Εἰς τοιούτων ἀνθρώπων ψυχὰς θέλεις εὐρεῖν σπατάλην, κολακσίαν,
 μικροπρέπειαν, καταφρόνησιν καὶ θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἀλλ' ὄχι τιμῆν,
 ἢ τιμῆς πόθον. Αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἢ δουλεία εἶναι ἢ πλεόν ἀξιοβρῆνιτος
 ἀπ' ὅλας τὰς ἀτιμίας· ὅταν ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν ἦναι τις ὅλος
 βυθισμένος εἰς τὸν βόρβορον, ἰ τί τὸν μέλλει, ἂν τὸν πιτυλίσῃ τις ἄλλος
 μὲ ῥανίδας ὀλίγας βρωμαροῦ ὕδατος; Ἀλλ' εὐρέθη τις ἀπ' ἐκείνους
 τοὺς σπανιωτάτους ἄνδρας, τοὺς ὁποίους δὲν ἐμόλυνεν ἡ δουλεία (*Ἰδ.
 σελ. 201)· τοιοῦτος θεῖος ἄνθρωπος, μόνος ἐρῶς εἰς τὴν πτώσιν τῆς
 πατρίδος, ἀντὶ νὰ ἐπιθυμήσῃ νὰ τιμᾶται ἀπὸ τοιαῦτα ἀνδράποδα,
 θέλει ἐξεναντίας νομίζειν τὴν παρ' αὐτῶν ἀτιμίαν καὶ καταφρόνησιν ὡς
 λαμπρὰν τῆς ἀρετῆς τοῦ μαρτυρίαν. Εἶναι λοιπὸν ἀνωφελὲς ἡ παρὰ
 τῶν ἄλλων τιμῆ, καὶ εἰς τὴν ἄκραν ἐλευθερίαν, καὶ εἰς τὴν ἄκραν δου-
 λείαν· εἰς ὀλίγα λόγια, οἱ ἀληθῶς ἐλεύθεροι προτιμοῦν, καθὼς ὁ Ἀμφιά-
 ρατος τοῦ Ἀισχύλου (*Ἐπτ. ἐπὶ Θεῶ. 594), νὰ ἦναι παρὰ νὰ φαίνωνται
 τιμῆς ἄξιοι·

Οὐ γὰρ δοκεῖν ἄριστος, ἀλλ' εἶναι θεῖος·

οἱ δὲ δεῦλοι γίνονται τότεν ἄτιμοι καὶ εὐτελεῖς, ὥστε δὲν ταρασσονται
 πλεόν ἀπὸ τὴν παρὰ τῶν ἄλλων καταφρόνησιν. — Στίχ. 23 τὴν προ-
 ωρινὴν καὶ ἀθέβαιον προσωπότητα.] Ἐξηγήθη ἀνωτέρω (σελ. 207)
 τί θέλει νὰ εἴπῃ προσωπότης. Ὁ συγγραφεὺς λέγει, ὅτι εἰς τὸν
 δεῦλον ἢ προσωπότης εἶναι προσωρινὴ καὶ ἀθεβαια, διότι εἰς τὴν ἐξου-
 σίαν τοῦ τυράννου εἶναι νὰ τοῦ τὴν ἀφαιρήσῃ, ὅταν θέλῃ, καὶ νὰ τὸν
 μεταχειρισθῇ ὡς πρᾶγμα (σελ. 229), ἦγουν ὡς μεταχειρίζεται τὸν
 ἵππον τοῦ, ἢ καὶ αὐτό τοῦ τὸ ἀψυχον φέρεμα.

ΣΕΛΙΑΙ 129, § XXXIX, ΠΕΡΙ ΜΟΝΟΜΑΧΙΑΣ.] Μονομαχία
 (diello) ὀνομάζεται τὸ ἔτι ἐπικρατεῦν εἰς τὴν σαφὴν Εὐρώπην βαρβα-
 ρον ἔθνος νὰ προκαλῆ ὁ ἀδικηθεὶς ἢ ἐπωδῆποτα ἀτιμωθεὶς ἀληθῶς, ἢ
 κατὰ τὸ φαινόμενον, τὸν ἀδικήσαντα ἢ ἀτιμάσαντα, εἰς μερικὴν ὄπλο-
 μαχίαν, καὶ νὰ πολεμῇ μόνος πρὸς μόνον, ἕωσοῦ νὰ πληρωθῇ ἢ καὶ

νὰ φονευθῆ εἰς ἓκ τῶν δύο, διὰ νὰ ἐκδικήσῃ εὖτω μὲ τὴν ἐκχυσιν τοῦ
 ἰδίου, ἢ τοῦ ἀλλοτρίου αἵματος, τὴν τιμὴν του. Ἐὖ γελοῖον ἔθος τοῦτο
 εἶναι λείψανον τῆς παλαιᾶς βαρβαρότητος· καὶ τόσον ἀπέχει νὰ ἐμπο-
 δίζῃ τὰς ἀδικίας, ὥστε καὶ τὰς αὐξάνει ἐπιπλέον, διότι κλίνουν εἰς
 τὴν μονομαχίαν ὡς ἐπιτοπολύ, ὅχι οἱ ἀληθῶς ἀνδρεῖσι, ἀλλ' ὅσοι εἶναι
 δεξιότεροι τῶν ἄλλων εἰς τὴν μεταχείρισιν τῶν ὅπλων. (ἴδ. καὶ τὰ
 σημ. περὶ Ὀμηρικῶν σελ. 205.) — Στίχ. 8, Οἱ παλαιοὶ δὲν ἐσυναί-
 θιζαν νὰ συναθροίζονται ὠπλισμένοι κ. τ. λ.] Οἱ Ἕλληνες ὅχι μόνον δὲν
 ἐσυναίθιζαν νὰ ἐπιπορευῶνται εἰς αὐτὰς τὰς πόλεις εἰς καιρὸν εἰρήνης,
 ἀλλ', ὡς ἔθος ἀγρίων ἢ βαρβάρων ἐθνῶν, καὶ μὲ νόμον τὸ ἀπηγόρευσαν.
 Καὶ τοιοῦτοι Πέρσικοι ἐχρημάτισαν καὶ αὐτοὶ των αἱ πρόγονοι, κατὰ
 τὴν μαρτυρίαν τοῦ Θουκυδίδου (α', β'). « Πᾶσα γὰρ ἡ Ἑλλάς ἐσιδηρο-
 « φόρει, διὰ τὰς ἀφράκτους τε οἰκήσεις, καὶ οὐκ ἀσφαλεῖς παρ' ἀλλή-
 « λους ἐφόδους· καὶ ξυνήθη τὴν δίαιταν μεθ' ὅπλων ἐποιήσαντο, ὥσπερ
 « οἱ βάρβαροι. Σημεῖον δ' ἐστὶ ταῦτα (ἴσ. γρ. τὰ) ὅτι τῆς Ἑλλάδος ἔτι
 « εὖτω νεμόμενα τῶν ποτε καὶ ἐς πάντας ὁμοίων διαιτημάτων. Ἐν
 « ταῖς πρώτοι δὲ Ἀθηναῖοι τὸν τε σίδηρον κατέθεντο, καὶ ἀνειμένη τῇ
 « διαίτῃ ἐς τὸ τρυφερότερον μετέστησαν. » Πρῶτοι εἰ Ἀθηναῖοι ἀφῆκαν
 τὰ ὅπλα, διότι καὶ πρότεροι τῶν ἄλλων ἐπολιτίσθησαν, καὶ ὑπετάχθη-
 « σαν εἰς νόμους, εἰ ὅποιοι, ἴκαναί νὰ ἐκδικῶσιν αὐτοὶ καθένας τῶν πολι-
 « τῶν ἀπὸ τῆς βίας τῶν ἄλλων, δὲν ἐσυγχώρουν πλέον εἰς κανένα εὖτω
 « τὴν μερικὴν ἐκδίκησιν, εὖτ' αὐτὴν τὴν ἀπλήν ἐπιπορείαν, ὡς λέγει ὁ
 « Σόλων (παρὰ Δευκίαν. Ἀνάχ. ἢ παρὶ γυμνασ. § 34) πρὸς τὸν Ἀνάχαρ-
 « σιν· « Ἐὖ μέντοι ἐπιπορεῖν ἀεὶ, καὶ ἀκινύκην παρεξῶσθαι, περιττόν
 « ἐν εἰρήνῃ οἰόμεθα εἶναι· καὶ πρόστιμον γ' ἐστίν, ὅστις ἐν ἄσται σιδη-
 « ροφορεῖν μηδὲν δέον, ἢ ὅπλα ἐξενέγκῃ εἰς τὸ δημόσιον. Ἔμεῖς δὲ
 « [οἱ Σκύθαι] συγγνωστοὶ ἐν ὅπλοις ἀεὶ βιβόντες· τότε γὰρ ἐν ἀφράκτο
 « εἰκεῖν ῥάδιον ἐς ἐπιπορείαν. . . ἢ τε πρὸς ἀλλήλους ἀπειτείε, αὐθαι-
 « ρέτως καὶ μὴ ἐν νόμῳ ξυμπολιτευομένων, ἀναγκαστὸν ἀεὶ τὸν σίδηρον
 « ποιεῖ, ὡς πλεονεχίον εἶναι (ἴσ. γρ. εἶναι τὸν) ἀμυνοῦντα. » — Στίχ. 11,
 μαθημένοι νὰ βλέπωσι συχνὰ μονομαχεύοντας κ. τ. λ.] Οἱ μονομάχοι
 (gladiatores) τῆς Ἰώρκης ἦσαν καταρχὰς οἰχμηλάτοι, καταδικαζόμενοι εἰς
 τὴν μονομαχίαν, ἢ δεῦλοι, τοὺς ἐπίλους ἠγόρευαν πολιταί τινες, ἔτρα-
 φον καὶ ἐδίδασκαν τὴν ὀπλομαχίαν μὲ σπαθία ξύλινα, διὰ νὰ τοὺς ἐμ-
 θάσωσιν ἔπειτα εἰς τὸ ἡμιφιθέλιτρον, ἔπου ἔπρατι νὰ μονομαχεύωσιν εἰς

πρὸς ἕνα μὲχρι θανάτου, ἐνώπιον τοῦ λαοῦ συναθροισμένου, εἰς τὸν ὁποῖον ἐγίνοντο θάμα τερπινότατον. Μὲ τὸν καιρὸν, τὸ πρᾶγμα ἐπροχώρησεν εἰς τόσον, ὥστε καὶ ἄνθρωποι ἐλεύθεροι, διὰ κέρδος, ἢ δι' ἀνδρείας ἐπίδειξιν, αὐτοβελήτως ἐμονομάχουν, καὶ τέλος, ἄνδρες εὐγενεῖς, γυναῖκες, καὶ αὐτὸς ὁ Αὐτοκράτωρ Κόμμοδος, δὲν ἠσχύνθησαν νὰ μονομαχήσωσι δημοσίως, μ' ὅλον ὅτι οἱ μονομάχοι, κατὰ τὴν κοινὴν ὑπόληψιν, ἦσαν οἱ ἀχρειέστατοι ἄλλων τῶν ἀνθρώπων. Ἡθέλησα νὰ ἐξελείψῃ μὲ νόμον τὴν μονομαχίαν ὁ Κωνσταντῖνος· ἀλλὰ τὸ ἔθος ἐπεκράτησεν ἔτι καὶ μετὰ τοῦτον τὸν Αὐτοκράτορα, αὐδὲ τελείως κατεργάθη πλὴν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Ὀνωρίου.

ΣΕΛΙΔΙ 131, στίχ. 7. Τῆς ιδιοκτησίας τὸ δίκαιον κ. τ. λ.] Ἐκατηγόρησαν τὸν Βακκαρίαν, ὅτι ὠνόμασε τὸ δίκαιον τῆς ιδιοκτησίας «δίκαιον φοβερόν, καὶ ἴσως ἔχι ἀναγκαῖον.» (ΒΗΝΤΙΑΛΙ, *Trait. de législation civil. et pénal. tom. II, pag. 37.*) Ὁ Βακκαρίας ὁμῶς, ὀνομάζων αὐτὸ κατωτέρω (σελ. 136) «ἱερὸν δίκαιον,» δείχνει, ὅτι ἂν εἶδῃ τὸ κρίνη ἔχι ἀναγκαῖον, δὲν νοεῖ, ὅτι πᾶς ἕνας ἔχει τὴν ἀδυσίαν νὰ σφετερίζεται τῶν ἄλλων τὰ κτήματα. Τοῦτο μόνον ὑπολαμβάνει, ὅτι δυνατόν νὰ συσταθῇ πολιτικὴ ἔνωσις ἀνθρώπων χωρὶς τὸ δίκαιον ταῦτο· ταυῦτα δηλαδή ἐξαρχῆς, εἰς τὴν ἰσοπέδιαν νὰ ἦναι ὅλα κοινὰ, μηδὲ νὰ ἔχη χώραν τὸ ἐμὸν καὶ τὸ σὸν· ὡς τὴν ἐφαντάζετο ὁ Πλάτων, καὶ ὡς τὴν ἐφαντάσθησαν μετὰξὺ τῶν νεωτέρων Θωμᾶς ὁ Μόρος, εἰς τὴν ἐπιγραφομένην αὐτοῦ Εὐτοπίαν (*Utopie*), ὁ Καμπανέλλας, εἰς τὴν Ἑλληνικὴν πολιτείαν (*République du Soleil*), καὶ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ὁ Γουδουῖνος, εἰς τὴν Πολιτικὴν δικαιοσύνην. (*Goupin, Polit. just.*) Ἡ παῖρα ὁμῶς ἔδειξεν, ὅτι εἰς τοιαύτας κοινοκτητικὰς πολιτείας, δι' αὐτὸ τοῦτο ἔτι εἶναι ὅλα κοινὰ, εὐδ' ἄμειλλα ἢ συνέρισις γεννᾶται μετὰξὺ τῶν μελῶν, οὔτε τῆς αὐξήσεως καὶ καλλιέργειας τῶν κτημάτων, ὡς ὀρθῶς τὸ ἐσημείωσαν ὁ Ἀριστοτέλης (*Πολιτ. σελ. 30-31, 223*), οὔτε τῆς προκοπῆς τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος καὶ τοῦ πολιτισμοῦ. Ἀπ' αὐτὰς μὴ προσιμένης μήτε τέχνας, μήτε ἐπιστήμας, μήτε μέγαν ἀριθμὸν πολιτῶν. Ἡ ιδιοκτησία ἐξεναντίας γεννᾷ τὴν φιλοπονίαν, τὴν ἀγάπην τῆς πατρίδος, τὰς εὐεργετικὰς ἀρετάς, εἰς ἕνα λόγον, τὴν εὐδαιμονίαν. Χωρὶς τὴν ιδιοκτησίαν ὁ ἀνθρώπος δὲν ἠθέλει ποτὲ πολιτισθῆναι· καθὼς εἶναι φύσει πολιτικὸν ζῶον, οὔτως ἐμπορεῖ νὰ ὀνομασθῆ καὶ φύσει κτητικὸν ζῶον. Ἡ πρὸς τοὺς ἐμφοίους

του ἀγάπη ἀρχίζει ἀπὸ τὴν [ἀγάπην τοῦ κτήματός του· « Πρὸς ἡδονὴν
 « ἀμύθητον ἔτσι διαφέρει τὸ νομίζειν ἴδιόν τι . . . Ἄλλὰ μὴν καὶ τὸ χαρί-
 « σασθαι καὶ τὸ βοηθῆσαι φίλοις ἢ ξένοις ἢ ἑταίροις ἡδιστον· ὁ γίνεται
 « τῆς κτήσεως ἰδίας εὔσης. » (Ἀριστοτέλ. Πολιτικ., σελ. 34.) Ταύτην
 τῆς ἰδιοκτησίας τὴν ἡδονὴν θέλων νὰ παραστήσῃ ὁ κωμικὸς Πλέωνδρος
 φέρει παράδειγμα κτηματικοῦ, ὅστις θεωποιοῖ τὸν ἀγρόν του·

Χαῖρ', οἱ φίλη γῆ, διὰ χρόνου πολλοῦ σ' ἰδὼν

λαπάξομαι. Τοῦτί γάρ οὐ πᾶσαν ποιοῦ

τὴν γῆν· ἔταν δὲ τούτων εἰσίδα χωρίον·

Τὸ γὰρ τρέφον με τούτ' ἐγὼ κρίνω θεόν.

ΣΕΛΙΔΙ 132, § XXXI, ΠΕΡΙ ΚΛΕΨΕΜΠΟΡΙΑΣ] Κλεψεμπορίαν
 ὀνόμασα τὸ βυρβάρως λεγόμενον Κοντραβθάνδρον, ἀπὸ τὸ Ἰταλικὸν
 Contrabbando ἔμπορεῖ νὰ ὀνομασθῇ καὶ Κρυψεμπορία, ἢ Κρυ-
 πτοπραγματεία. Ὅπως ἂν ἦναι, ἡ λέξις σημαίνει τὴν εἰσαγωγὴν
 τῶν ἀπαγορευμένων ἀπὸ τοὺς νόμους πραγματειῶν, κολαζομένην δι-
 καίως, ἔταν ἢ ἀπαγορεύσεις ἦναι δικαία, ἢ γου ἀπόλλεπῃ εἰς τὸ κοινὸν
 τῆς πολιτείας συμφέρον· ἀδίκως, ἂν ἀπαγορεύεται ἡ εἰσαγωγὴ, διότι
 αὐτὴς ὁ ἡγεμόν πραγματεύεται, ἢ συγχωρῇ εἰς μίαν τάξιν πολιτῶν νὰ
 πραγματεύωνται μονοπυλικῶς μὲ βλάβην τῶν λοιπῶν. εἶναι καὶ ἐν
 ἄλλο εἶδος κλοπῆς ἢ κρύψεως ἐμπορικῆς, ἔταν τίς κρύπτῃ τὴν πραγμα-
 τείαν, ὅχι διότι ἦναι ἀπαγορευμένη, ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ πληρώσῃ εἰς τοὺς
 τελῶνας τὸ νόμιμον τέλος τῆς εἰσαγωγῆς ἢ τῆς ἐξαγωγῆς (droit d' en-
 trée ou de sortie). Ἄς ὀνομασθῇ αὕτη Κλεψιτέλεια (ἐπειδὴ ἔλεγαν
 Ἀτέλεια τὴν μὴ πληρωμένην τῶν τελῶν), ἔαν δὲν προκρίνη τις νὰ τὴν
 ὀνομάσῃ μὲ τοὺς Γραικορωμαίους νεμικούς, Κλεπτοτελώνημα.

ΣΕΛΙΔΙ 135, στίχ. 1, οἱ παραχαράκται.] Ἄν ὁ παραχαράκται ἰδιώ-
 τῆς κολάζεται αὐστηρῶς, διότι ἀδικεῖ ἔλκεν τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν,
 ταρασσών τὰ ἐμπορικὰ συναλλάγματα, χωρὶς τῶν ὁποίων δὲν ἔμπορεῖ
 νὰ διαμείνη, ἰ τί ὄνομα ἢ πεία κολασίς χρεωστεῖται εἰς τὸν ἡγεμόνα,
 ἔταν αὐτὸς κτεῖναι τὸ χαραγμένον εἰς ὄνομά του νόμισμα; Ποῖλοι τῶ-
 ραννοι ἐτόλμασαν τοιαύτην ἀναίσχυτον κλοπὴν· ἀλλὰ κανεῖς ἐξ αὐ-
 τῶν δὲν ἔφθασεν εἰς τὴν ἀναισχυντίαν τοῦ τυράννου τῶν Γραικῶν, ὅστις
 εἰς τοὺς τελευταίους τούτους καιροὺς ἔγινε καὶ φανερός Καλιπίζανης
 (διὰ νὰ τὸν ὀνομάσῃ κατὰ τὴν γλῶσσάν του) κλέπτων ἀνόμως αὐτοὺς

τούς ὑπηκόους· ἢ τί κρίνουσιν περὶ αὐτοῦ εἰ φίλοι τοῦ· Κατ' αὐτοῦ, εἰ
 Γραικοὶ χρεωστοῦν νὰ ὑποτάσσωνται εἰς τὸν παρὰχράκην Σουλτάνον
 ὡς εἰς νόμιμον ἡγεμόνα, καὶ ἂν ἀλλάξῃ ἔλων τῶν ὑπηκόων τὸ ἀργύριον
 εἰς σίδηρον. Οἱ δὲ Γραικοὶ ἢ τί ἀποκρίνονται εἰς τοὺς κηλοὺς χριστιανούς
 τούτους; « ὑποτάχθητε σεῖς εἰς αὐτὸν, ἂν σέβασθε τῶσεν τοὺς παρα-
 « χαρακτας· ἡμεῖς προκρίνομεν ν' ἀποθήνομεν, παρὰ νὰ ζῶμεν λι-
 « στευόμενοι καθ' ἡμέραν καὶ ὄραν ἀπὸ ταιούτων μικρὸν τύραννον. » —
 Στίχ. 2, τὸ ὁποῖον εἶναι τρόπον τινὰ ἐνέχυρον, κ. τ. λ.] Κάλιστα ἐξη-
 γεῖ ὁ Ἀριστοτέλης τὴν φύσιν τοῦ νόμισματος, λέγων ὅτι εἶναι ἐγγυ-
 ητῆς τῆς πρὸς ἀλλήλους μεταδόσεως ἐκείνων τῶν πραγμάτων, τῶν
 ὁποίων καθεὶς ἔχει χρεῖαν. Διὰ νὰ καταλάβῃ ὁ ἀναγνώστης ταύτην τὴν
 ἐννοιαν, πρέπει νὰ ἀναδράμῃ εἰς τοὺς ἀρχαίους ἐκείνους χρόνους, ὅτε
 ἡ χρῆσις τοῦ νομισματος δὲν εἶχεν ἀκόμη ἐπινοηθῆναι. Τότε αἱ χρεῖαι
 τῶν ἀνθρώπων ἐπληροῦντο διὰ τῆς ἀλλαγῆς. Ὁ ἀμπελευργὸς, παραδείγ-
 ματις χάριν, ἂν εἶχε χρεῖαν ἄρτου, ἔπρεπε νὰ ζητήσῃ γεωργὸν ἢ ἀρτο-
 ποιὸν ἔχοντα χρεῖαν οἴνου, διὰ νὰ δώσῃ οἶνον, καὶ νὰ λάθῃ σῖτον ἢ
 ἄρτον ἀπ' αὐτοῦ· καὶ οὕτω καθεξῆς περὶ τῶν λοιπῶν. Ὅθεν κατὰ τὴν
 Ὀμηρικὴν Ἰλιάδα (ἡ, 471) αἱ Ἕλληνες ἠγόραζαν τὸν οἶνον τῆς Λήμνου,
 δίδοντες γαλοχόν, σίδηρον, δέρματα βοῶν, βόας, καὶ ἀνδράπεδα· ἀλλ
 ἡ ἀλλαγὴ αὕτη εἶχεν ἐξανάγκησεν μεγάλην δυσκολίαν, ὅχι μόνον διότι
 ὅστις εἶχε χρεῖαν τινός, ἔπρεπε νὰ περιέρχεται πολὺν καιρὸν ἕως νὰ
 εὑρῇ ἄλλον στερεωμένον ὅσον εἶχεν αὐτός, ἀλλὰ καὶ διότι, ἐπειδὴ
 τῆς τιμῆς ἢ ἐξίσωσις καὶ ἀντικαταλλαγὴ ἦτο πολλὰκις ἀδύνατος,
 ἠναγκαζόντο οἱ πραγματευόμενοι οὕτω νὰ λαμβάνωσιν ὅ,τι δὲν ἤθε-
 λαν, ἢ καὶ πλεόν ἢ ὀλιγώτερον ἀφ' ὅ,τι ἤθελαν. Ὅθεν ἐπενοήθη τὸ
 νόμισμα ὡς ἐγγύη τῆς πρὸς ἀλλήλους μεταδόσεως· παραδείγματις
 χάριν, ὅταν ὁ ἀμπελευργὸς ἀγοράζῃ μὲ ἀργύριον ἄρτους ἀπὸ γεωργὸν
 ἢ ἀρτοποιόν, τὸ νόμισμα, τὸ ὁποῖον δίδει, γίνεται ἐγγύη καὶ ἐνέχυρον
 εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν, διὰ νὰ δύνωνται καὶ αὐτοὶ ὅταν ἔλθωσιν εἰς
 χρεῖαν οἴνου, νὰ τὸν λαμβάνωσι παρ' αὐτοῦ ἐπιστρέφοντες τὸ ἐνέχυρον
 τοῦτο· « Ὅταν μὴ ἐν χρεῖα ᾖσιν ἀλλήλων, ἢ ἀμφότεροι, ἢ ἄτερος, οὐκ
 « ἀλλάττονται, ὡσπερ ὅταν, εὖ ἔχει αὐτός, οὐ δέηται τις, οἶνον οἴνου, δι-
 « νόντος σίτου ἐξαγωγὴν· δεῖ ἄρα τοῦτο ἰσοσθῆναι. Ἰπὲρ δὲ τῆς μελ-
 « λούσης ἀλλαγῆς, εἰ νῦν μνησθῆναι, ὅτι ἔσται, εἰάν δεκθῇ, τὸ νόμισμα
 « οἶνον ἐγγυητῆς ἴσθιν ἡμῖν· ἔστι γὰρ τοῦτο φέροντι, εἶναι λαθεῖν κ. τ. λ. »